

EVALUERING AF TEAM DANMARKS TILBUD OG ORDNINGER PÅ UNGSDOMSUDDANNELSESOMRÅDET

Delrapport 1: Erhvervsuddannelsesområdet

Delrapport 1 / Maj 2020

Rasmus K. Storm, Mette Eske,
Karl-Johan Nielsen & Steffen Rask

EVALUERING AF TEAM DANMARKS TILBUD OG ORDNINGER PÅ UNG- DOMSUDDANNELSES- OMRÅDET

Titel

Evaluering af Team Danmarks tilbud og ordninger på ungdomsuddannelsesområdet. Delrapport 1: Erhvervsuddannelsesområdet.

Forfattere

Rasmus K. Storm, Mette Eske, Karl-Johan Nielsen & Steffen Rask

Rekvirent

Team Danmark

Layout

Idrættens Analyseinstitut

Forsidefoto

Sebastian Wright Olsen er 49er-sejler og i lære som bådbygger.

Foto: Team Danmark

Udgave

1. udgave, Aarhus, maj 2020

Pris

Rapporten kan downloades gratis i vidensbanken på www.idan.dk

ISBN

978-87-93784-25-3 (pdf)

Udgiver

Idrættens Analyseinstitut

Frederiksgade 78B, 2.

DK-8000 Aarhus C

T: +45 3266 1030

E: idan@idan.dk

W: www.idan.dk

Gengivelse af denne rapport er tilladt med tydelig kildehenvisning.

Indhold

Resumé	6
Baggrund	6
Metode	6
Resultater	6
Indledning	9
Fokus	10
Rapportens opbygning	10
Metode og dataindsamling	11
Baggrundsmateriale og litteraturreview	11
Kvalitativt materiale	11
Kvantitativt materiale	12
Litteraturreview: Hvad ved vi om 'Dual Career'?	13
Uddannelsesvalg	14
Hvad gør dual career og de fleksible ordninger ved performance i uddannelse og sport?	16
Fastholdelse i idræt og uddannelse	20
Sammenfatning	22
Analyse: Erhvervsungdomsuddannelsesordningens måde at fungere på	24
Indledning	24
Sådan er ordningens struktur og uddannelsens forløb	24
Hvad synes atleterne om ordningen og dens måde at fungere på?	33
Performance i forhold til sportslige og uddannelsesmæssige resultater	40
Skolernes perspektiv	45
Erhvervspraktikstedernes perspektiv	50
Specialforbundenenes perspektiv	56
Konklusion og perspektivering	60
Hvad vidste vi? Og hvad er blevet bekræftet?	60
Hvad har evalueringen givet af ny viden?	61
Hvad er der grund til at hæfte sig ved?	63
Afsluttende opsummering	65
Litteratur	67
Bilag A	69

Resumé

Baggrund

Denne evaluering af den fleksible ordning for eliteatleter på erhvervsungdoms-uddannelserne er den første af sin art herhjemme. Team Danmark-ordninger har kørt siden 1988 på ungdomsuddannelsesområdet, men har først opnået øget opmærksomhed på erhvervsuddannelserne gennem de senere år.

Atleter, der har valgt en erhvervsungdomsuddannelse, har også tidligere kunnet gøre brug af fleksible tilbud som supplerende undervisning, ekstraordinær afholdelse af eksaminer og prøver, tilbud om study-buddies, godskrevet sportsligt fravær, virtuel undervisning og fleksible afleveringsfrister. Men med virkning fra 2017 har ordningen kørt som et treårigt forsøg på erhvervsområdet med ekspliciteret hjemmel til forlængelse af den normerede uddannelsestid samt fleksibilitet i forbindelse med afvikling praktikforløbet, hvor det er muligt at dele af praktikforløbet kan tages som skolepraktik (Undervisningsministeriet, 2017).

I øjeblikket kører erhvervsuddannelsesordningen – efter de første tre år – videre på forlænget forsøgsbasis indtil 31. december 2020. Med henblik på at vurdere, hvordan ordningen fungerer, har Team Danmark bedt Idrættens Analyseinstitut (Idan) om at evaluere forsøgsperioden og ordningen i det hele taget. Centralt står spørgsmålet om, hvorvidt ordningen medvirker til at sikre Lov om eliteidræts fordringer om, at støtten til dansk eliteidræt skal tilrettelægges på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde.

Metode

Evalueringen er gennemført med et 'mixed-methods' analysedesign, der indeholder kvalitative (fokusgruppe)interviews med atleter, skoler, erhvervsvirksomheds-repræsentanter og specialforbund. Desuden er der udsendt en survey til de atleter, der har ansøgt om – og blevet sportsligt godkendt til – at gøre brug af ordningen på erhvervsuddannelsesområdet i perioden. Alle atleter, der har modtaget surveyens spørgeskema for erhvervsområdet, har besvaret det, og dermed udgør evalueringens kvantitative datamateriale – sammen med det kvalitative og øvrige baggrundsmateriale – et meget robust grundlag for at vurdere ordningen.

Resultater

Evalueringsens resultater peger først og fremmest på, at ordningen både har stor opbakning, stigende søgning og er virksom. Alle interessenter omfattet af evalueringen bakker således op om ordningen som både relevant og hensigtsmæssig. Konkret er et klart flertal af atleterne – knap 70 pct. af alle, og 80 pct. af dem, der har forlænget deres uddannelse – tilfredse eller overvejende tilfredse med det forløb, de har været igennem eller er i gang med.

Samtidig peger evalueringens analyser på, at ordningen i stor udstrækning understøtter atleterne i at udleve deres dual career-tilværelse, der både er presset på tid og omfattet af mange krav og forventninger til performance – både sportsligt og uddannelsesmæssigt.

Det kommer blandt andet til udtryk ved, at blot 21 pct. af de sportsligt godkendte atleter forlænger deres uddannelsesforløb, selvom det er muligt, fordi de gerne vil gøre som andre af deres jævnaldrende, der gennemfører på 'almindelig tid'. Til gengæld gør atleterne stor brug af de øvrige støttemuligheder i ordningen.

Primært er det atleter på det allerhøjeste sportslige niveau, der forlænger, hvilket peger på ordningens hensigtsmæssighed, når målet er at skabe grobund for, at danske atleter kan komme til tops internationalt. Evalueringen viser derudover, at frafaldet rent uddannelsesmæssigt ikke er højere end, hvad man ser for andre elever på ungdomsuddannelserne på erhvervsområdet. Set i lyset af, hvor mange timer atleterne bruger på sport, uddannelse og arbejde – i alt tæt på 90 timer om ugen – indikerer det, at ordningen har en effekt for atleterne.

Evalueringen peger dog også på nogle centrale opmærksomhedspunkter, der bør adresseres for at styrke ordningen.

Problematikker og fokusområder

For det første skal kendskabet til ordningen på erhvervsområdet udbredes. Der er en klar overrepræsentation af atleter, der er sportsligt godkendt til at gøre brug af ordningen på ungdomsuddannelsesområdet, som vælger den gymnasiale vej. F.eks. valgte kun 5 pct. af de sportsligt godkendte atleter i 2019 at gå erhvervsuddannelsesvejen, men en af årsagerne er, at den eksisterende ordning på gymnasieområdet er vidt udbredt og kendt blandt atleterne og de øvrige interessenter.

På gymnasierne har man samtidig indrettet sig på at håndtere elever med særlige sportslige behov. Dertil bør det bemærkes, at selvom tilslutningen til erhvervsuddannelserne også er lav blandt andre unge (20 pct.), så er tilslutningen markant lavere blandt eliteatleterne (5 pct.).

Da det ikke er givet, at så mange bør gå gymnasievejen – fordi det i høj grad skyldes, at det er det 'almindelige valg', og nogle atleter formentlig ville udnytte deres uddannelsestalenter bedre ved at benytte tilbuddet på erhvervsområdet – er der grund til at styrke kendskabet til ordningen.

Hvis vejledere, lærere, trænere og øvrige omkring atleterne kendte mere til ordningens muligheder, ville dette forbedre tilbuddet og skabe en større volumen af atleter på skolerne, hvilket også ville bidrage til at højne kvaliteten af ordningen.

For det andet viser evalueringen, at det i hovedsagen er virksomheder med en relation til sport, der involverer sig og tager atleterne i praktik. Dette er ikke i sig selv et problem, men kan blive det, hvis ordningens udbredelse skal højnes og gøres mere generisk. Virksomheder med en særlig relation til f.eks. atleten, en konkret sport eller en klub er villige til at være mere fleksible end andre virksomheder typisk vil være. Hvordan man får flere virksomheder til at engagere sig på de særlige vilkår, atleterne har brug for, bør derfor overvejes.

For det tredje – og tæt koblet til ovenstående problemstilling – er det gennemgående, at praktikvirksomhederne og -forløbene er afgørende for et succesfuldt dual career-liv i erhvervsuddannelsessporet.

I den forbindelse viser evalueringen, at praktikvirksomhederne kan være en akilleshæl, og selvom atleterne typisk oplever udstrakt grad af fleksibilitet i deres praktikforløb, så er det afgørende, at virksomhederne får mere tilbage for det besvær, der er med planlægning af atleternes praktikperioder. Ellers er der risiko for, at det bliver vanskeligt at finde flere (nye) praktikvirksomheder til atleterne i fremtiden.

Virksomhederne savner nemlig anerkendelse og goodwill for det engagement, de udviser ved at være med i forløbet, og evalueringen peger på, at det er vigtigt, at denne problematik adresseres.

Indledning

Den såkaldte 'Team Danmark-ordning' har eksisteret siden 1988, hvor den blev indført som forsøg og senere permanentgjort i ungdomsuddannelsesregi – først og fremmest i gymnasieskolen.

Ordningen gør det muligt for sportsligt godkendte elever at forlænge ungdomsuddannelsen med et år og få tilbudt støtte samt fleksible ordninger undervejs.

F.eks. indeholder ordningen mulighed for etablering af tilbud som study-buddies, godskrevet sportsligt fravær, virtuel undervisning og fleksible afleveringsfrister (mere herom senere).

Formålet med ordningen er at bidrage til at underbygge den danske elitelovgivnings fordring om, at støtten til eliteidræt skal tilrettelægges på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde. Hjælp til at støtte danske eliteatleters uddannelse sideløbende med eliteidrætskarrieren i såkaldte 'dual career'-forløb har været en konkret operationalisering af denne sociale dimension siden Team Danmark-ordningen startede.

Atleter, der har valgt en erhvervsungdomsuddannelse har også tidligere kunnet gøre brug af fleksible tilbud som supplerende undervisning, ekstraordinær afholdelse af eksaminer og prøver, tilbud om study-buddies, godskrevet sportsligt fravær, virtuel undervisning og fleksible afleveringsfrister, men med virkning fra 2017 har ordningen kørt som et treårigt forsøg på erhvervsområdet med ekspliciteret og tilvejebragt hjemmel til forlængelse af den normerede uddannelsestid med mere. Indtil videre er forsøgsordningen forlænget til 31. december 2020.

Idrættens Analyseinstitut (Idan) har – sammen med Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) – gennemført en evaluering af ordningen på det gymnasiale område i 2009 (Danmarks Evalueringsinstitut & Idrættens Analyseinstitut, 2009), der mundede ud i en tværministeriel arbejdsgruppe, som i 2011 fremlagde en rapport omkring eliteudøvere på de danske ungdomsuddannelser.

Siden 2009 er der sket en udvikling i såvel det omgivende samfund som i idrætten, hvor kravene til unge i mange henseender forekommer at være steget. I uddannelsessystemet er der samtidig gennemført flere reformer. Med reformen af erhvervsuddannelserne i 2015 blev der f.eks. indført adgangskrav til erhvervsuddannelserne, så eleverne skal have mindst 02 i dansk og matematik som afgangskarakterer fra folkeskolen ligesom der blev indført et minimum på 26 timer lærerstyret undervisning om ugen.

Formålet med denne evaluering er, at den – i dette lys – skal virke som grundlag for en eventuel justering af ordningen både i forhold til de konkrete tilbud og i lovgivningen. Herunder – som et selvstændigt fokusområde – er formålet at evaluere forsøgsordningen på *erhvervsuddannelserne* med henblik på at vurdere, om ordningen lever op til Lov om eliteidræts' fordringer.

Evalueringen er på denne baggrund opdelt i to særskilte dele:

- 1) Erhvervsuddannelsesområdet
- 2) Det gymnasiale ungdomsuddannelsesområde

De to områder er i forbindelse med forberedelse og dataindsamling blevet behandlet samlet, men hvert område har sit særskilte fokus i selve databearbejdningen og afrapporteringen, hvor de enkelte områder analyseres hver for sig – dog med visse sammenligninger på tværs af de to ordninger.

Denne delrapport 1 fremlægger resultaterne af evalueringen af ordningerne *på det erhvervsuddannelsesmæssige område*.

Det gymnasiale ungdomsuddannelsesområde afrapporteres som nævnt særskilt i evalueringens delrapport 2, hvortil der henvises.

Fokus

I forhold til det erhvervsuddannelsesmæssige område, der som nævnt er fokus for denne delrapport, afdækker evalueringen overordnet ordningens måde at virke på, men stiller også ind på elementer, som påvirker eliteidrætslevernes dual career-forløb i positiv eller negativ retning. Det gælder f.eks. forhold som:

- Uddannelsespraktik
- Undervisning og mulighederne for fleksibilitet f.eks. i forhold til supplerende undervisning, udskydelse af eksaminer mv.
- Den sportslige og uddannelsesmæssige tilrettelægning
- De forskellige interessenters samarbejde
- Vejledning
- Kendskab og kommunikation om fleksible ordninger
- Fastholdelse i elitesport og uddannelse.

Rapportens opbygning

Evalueringsrapporten er på denne baggrund opbygget som følger: Først gives en kort indføring i evalueringens metode, dataindsamling og anvendelse af eksisterende viden og baggrundsmateriale. Herefter gennemføres selve evalueringens analyser, hvorefter rapportens konklusion sammenfatter og perspektiverer resultaterne.

Rapporten indeholder også et kortfattet resumé, der er optrykt i starten, og som sammenfatter evalueringens hovedresultater og opmærksomhedspunkter.

Arbejdet med denne delrapport er gennemført i perioden primo december 2019 til primo maj 2020.

Metode og dataindsamling

Denne del af evalueringen af Team Danmark-ordningen på ungdomsuddannelserne er primært gennemført med brug af kvalitative metoder. Det skyldes ordningens lille udbredelse set i forhold til den tilsvarende ordning på det gymnasiale område.

Der er langt færre unge, der anvender ordningen på erhvervsuddannelsesområdet, og der er langt færre skoler involveret. Anvendelsen af større kvantitative analysedesigns giver på dette grundlag svag mening, og evalueringen af området lader sig derfor bedre belyse gennem kvalitative interviewformer og øvrigt baggrundsmateriale.

Dog inddrages – i denne delrapport – også kvantitativt data fra den survey, der er udsendt til alle de atleter, der i perioden 2010-2019 er blevet sportsligt godkendt til at gøre brug af en fleksibel Team Danmark-ordning på ungdomsuddannelsesområdet, og som dermed også omfatter atleter, der gør brug af den fleksible ordning på erhvervsuddannelserne (se afsnittet: 'Kvantitativt materiale').

Baggrundsmateriale og litteraturreview

I forbindelse med gennemførsel af evalueringen, er der endvidere gennemført et litteraturreview, som samler op på den foreliggende nyeste og mest relevante viden om eliteudøvere og dual career. Dette review har i udgangspunktet størst relevans for delrapport II vedr. Team Danmark-ordningen på det gymnasiale ungdomsuddannelsesfelt, da de fleste studier af dual career kredser om det boglige område - dvs. elevernes måde at håndtere eliteidrætskarrieren på samtidig med, at de tager en bogligt orienteret uddannelse.

Dog er der en lang række hovedpointer vedr. dual career-problematikker, der også er relevante for erhvervsuddannelsesområdet, og disse præsenteres forud for evalueringsrapportens analyser nedenfor. I forhold til delrapport 2 er reviewet lettere nedkortet, og der henvises dertil, hvis læseren ønsker at læse hele reviewet.

Ud over indsigterne fra litteraturreviewet, inddrages øvrigt relevant baggrundsmateriale i forbindelse med selve rapportens analyser. Det gælder f.eks. den database som Team Danmark har over alle atleter, der er blevet sportsligt godkendt til at gøre brug af ordningen gennem de senere år.

Kvalitativt materiale

Evalueringen består af flere kvalitative elementer, men først og fremmest af interviews foretaget med skoler, elever og praktiksteder. Desuden har Team Danmarks konsulenter på området bidraget med deres viden løbende gennem hele evalueringsprocessen.

Samlet foreligger der interviews med fire praktiksteder, fem skoler og seks elever. Desuden er der gennemført fokusgruppeinterview med Team Danmark prioriterede specialforbund – dvs. de forbund, der for tiden opnår mest støtte af Team Danmark pga. deres internatio-

nale medaljepotentiale (inden for blandt andet roning, sejlsport, badminton, håndbold, fodbold og cykling) – for at få idrætsgrensspecifikke vinkler på ordningen på de områder, hvor den danske elite er stærkest.¹

Samlet vurderes det gennemførte antal interviews – i samspil med den gennemførte survey – som dækkende til at give et godt billede af ordningens problemstillinger og måde at fungere på.

Kvantitativt materiale

Ud over evalueringens kvalitative elementer indeholder evalueringen af erhvervsskoleområdet som nævnt også en survey. Den er – ligeledes som nævnt – udsendt til alle Team Danmark-godkendte elever på årgangene 2010-2019. Med andre ord omfatter surveyen tidligere og igangværende elever på de to ungdomsuddannelsesretninger.

Team Danmark, eller andre instanser, fører ikke registre over præcist, hvor mange sportsligt godkendte atleter, der reelt anvender - eller har anvendt forsøgsordningen på erhvervsområdet - men i alt 131 elever, der angiver at være i gang med, eller angiver at have afsluttet, deres uddannelse under den fleksible erhvervsuddannelsesordning har besvaret spørgeskemaet.

Det skal holdes op mod 128 elever, der i Team Danmarks egne databaser har angivet, at de har søgt sportslig godkendelse med henblik på at gøre brug af den erhvervsmæssige ordning i perioden 2010-2019.

Hvis Team Danmarks database er et godt udtryk for antallet, der reelt efterfølgende vælger at gøre brug af erhvervsuddannelsesordningen, så er surveyens svarsample fuldt dækkende.

Sammenholder man svarsamplet med fordelingerne i Team Danmarks egne databaser, viser kønsfordelingen sig desuden stort set ens i svarsamplet, hvor mænd udgør 75 pct. af besvarelserne og i databasen, hvor de udgør 80 procent.

Også fordelingen på idrætsgrene er tilstrækkelig sammenlignelig. Her er de største idrætsgrene repræsenteret i stort set det samme omfang som i databasen. Det er meget tilfredsstillende og medvirker til at gøre evalueringens analyser robuste.

På denne baggrund giver informationerne fra besvarelserne fra atleterne, der anvender erhvervsuddannelsesordningen, solid viden om deres forhold, der sammen med de kvalitative data samt baggrundsmateriale og litteraturreview danner det samlede grundlag for evalueringens konklusioner.

¹ Alle interviewede i undersøgelsen er anonymiseret så vidt som det overhovedet er muligt. Det kan ikke afvises, at nogle af de interviewede specialforbundsrepræsentanter med deres viden og pointer kan genkendes af aktører i sportssektoren, men evalueringen tilstræber at hindre det.

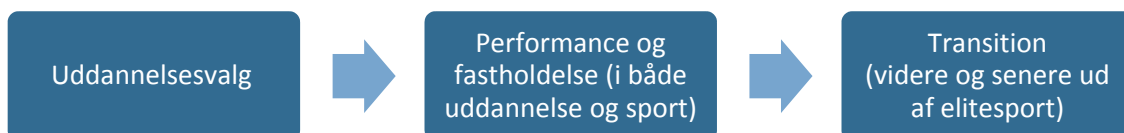
Litteraturreview: Hvad ved vi om 'Dual Career'?

Dette kapitel har til formål at skabe et overblik over den nyeste litteratur vedrørende 'dual career'-forløb, dvs. forløb hvor elitesportsudøvere tager en uddannelse sideløbende med deres elitesportskarriere. Det sker, fordi de fleksible ordninger på ungdomsuddannelserne netop er et initiativ, der skal muliggøre dual career, så udøverne trives bedre og højner deres muligheder for at præstere bedre sportsligt og uddannelsesmæssigt.

Selvom begrebet om dual career også dækker videregående uddannelse kombineret med en karriere i elitesport, fokuserer dette review som følge af evalueringens fokus på kombinationen af ungdomsuddannelse og elitesport. I denne delrapport, sker det som nævnt specifikt i forhold til erhvervsuddannelsesområdet.

Til at skitsere det overordnede forløb for en atlets dual career kan figur 1 være nyttig. Den illustrerer et systemisk perspektiv på dual career-forløbene, hvor der fokuseres på atletens plads i forholdet mellem uddannelses- og sportssystemet. Dette afsnit følger en række centrale temaer i litteraturen, som samtidig spejler kronologien i atleternes dual career-forløb.

Figur 1: Grundlæggende faser i dual career-forløb

Afsnittet indledes med en diskussion om, hvad der i første omgang påvirker atleternes uddannelsesvalg. Da litteraturen på dette område er relativt sparsom, inddrages Olesen, Nielsen og Skrubbeltangs forskningsprojekt: *Idrætsklasser – plads til idrætstalenter i den danske folkeskole* (Nielsen & Olesen, 2014; Nielsen, Olesen, & Skrubbeltang, 2017; Olesen, Skrubbeltang, & Nielsen, 2015), selvom denne evaluering omhandler ungdomsuddannelsesniveauet.

Dernæst følger en række centrale pointer fra forskningen om sammenhængen mellem dual career-forløb og performance. Første del af afsnittet har fokus på uddannelsesperformance. Herefter flyttes fokus til atleternes sportslige performance, mens de er i dual career-forløb.

Centralt i litteraturen vedr. dual career står spørgsmålet om, hvorvidt det at dyrke elitesport har en positiv afsmittende effekt på uddannelsesmæssig performance og omvendt. Herunder om de fleksible ordninger kan gøre en forskel i forhold til det ene eller andet område.²

² I forhold til denne delrapport om erhvervsuddannelsesområdet, er det vigtigt at understrege, at der ikke foreligger tilstrækkeligt med robust data til at gennemføre en selvstændig retvisende analyse af ordningens 'løfteevne' sportsligt eller uddannelsesmæssigt for de elever, der er omfattet af evalueringen. Det gøres i stedet på gymnasieområdet, hvor der eksisterer langt bedre data, og læseren henvises til delrapport II desangående.

Efter det indledende fokus på performance, ser vi på sammenhængen mellem dual career-forløb og fastholdelse i både elitesport og uddannelsessystemet. Af teoretiske og formidlingsmæssige grunde slås afsnittet om fastholdelse i sport og uddannelse sammen i ét. Spørgsmålet om transition videre i uddannelsessystemet/på arbejdsmarkedet og senere ud af elitesport ligger uden for undersøgelsens interessefelt. Derfor behandles denne del af figur 1 ikke.

Uddannelsesvalg

Rapporten 'Idrætslevers tilblivelse og transitioner – idrætsklasser som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark' (Nielsen et al., 2017) udgør den afsluttende udgivelse i forskningsprojektet: *Idrætsklasser – plads til idrætstalenter i den danske folkeskole*. På trods af sit fokus på folkeskoleelever, indeholder rapporten relevante pointer om forholdet mellem idrætstalenter og uddannelse.

I rapporten undersøges blandt andet, hvordan idrætsklasserne understøtter eleverne i deres 'tilblivelse' som idrætstalenter. Særligt relevant for denne evaluering undersøges det også, hvordan idrætsklasserne er med til at sætte scenen for elevernes dual career-forløb og videre ungdomsuddannelsesvalg.

Ved hjælp af survey- og registerdata for 1145 idrætslever viser Nielsen et al. (2014), at der findes en overrepræsentation af idrætslever, der vælger gymnasiale uddannelser og en underrepræsentation ved erhvervsuddannelserne. Dette kan ifølge forfatterne delvist forklares med henvisning til den socioøkonomiske sammensætning i gruppen af idrætslever, hvis gennemsnit på det socioøkonomiske indeks er højere end landsgennemsnittet (Nielsen & Olesen, 2014, p. 22f). Men selv når der tages højde for socioøkonomi kan der konstateres en underrepræsentation på erhvervsuddannelserne blandt idrætsleverne.

Tabel 1: Idrætslever og øvrige folkeskoleelevers valg af ungdomsuddannelse efter folkeskolen, pct.

	Idrætslever	Alle unge 15/16
STX	48	47
HF	5	5
HHX	33	14
HTX	3	8
Erhvervsuddannelser	8	18
Andet	4	7

Kilde: Nielsen et al. (2017, p. 104)

I samme tråd finder Küttel (2017), at kun 11 pct. af de danske atleter har taget en erhvervsuddannelse. Til sammenligning har hhv. 8 og 44 pct. af de polske og schweiziske atleter gennemført en erhvervsuddannelse.

Ser vi på tværs af idrætsgrene skiller ishockey sig ud ved at være den eneste sport, hvor størstedelen af idrætseleverne vælger en erhvervsuddannelse efter at have afsluttet folkeskolen. Derudover finder Nielsen et al. (2017) markante forskelle mellem, hvilken slags gymnasial uddannelse idrætseleverne vælger på tværs af de forskellige sportsgrene. Specifikt peger forfatterne på fodbold- og ishockeyspilleres større tilbøjelighed til at vælge HHX og svømmernes større tilbøjelighed til at vælge HTX. Det kan ses i tabel 2:

Tabel 2: Idrætselevers valg af ungdomsuddannelse efter folkeskolen fordelt på idrætsgrene, pct.

	STX	HF	HHX	HTX	EUD	Andet
Fodbold	37	6	48	1	8	1
Håndbold	59	2	34	2	3	1
Svømning	52	7	15	19	2	1
Ishockey	7	8	27	5	30	23
Badminton	58	7	29	0	1	4
Basketball	80	6	4	6	2	2

Kilde: Nielsen et al. (2017, p. 104).

Nielsen et al. (2017) undersøger ikke, hvorvidt eller hvordan eleverne bliver rådgivet af trænere, lærere, forældre eller forbund forud for deres valg af ungdomsuddannelse eller elevernes egne overvejelser om deres valg. Det er derfor svært at udtale sig om de konkrete årsager til, hvorfor idrætselevernes valg af ungdomsuddannelse divergerer fra de øvrige folkeskoleelever. Det må på baggrund af litteraturen blot konstateres, at sådan forholder det sig, og i forhold til erhvervsuddannelsesområdet stiller det nogle spørgsmål, som denne evaluering vender tilbage til.

Nielsen et al. (2017) lægger imidlertid vægt på, hvordan idrætsklasserne forbereder eleverne på en dual career-tilværelse, og det er derfor nærliggende at tænke, at idrætseleverne søger mod de gymnasiale uddannelser, fordi der er mulighed for at blive tilknyttet standardiserede dual career-forløb. På undersøgelsestidspunktet var det ikke muligt at være tilknyttet Team Danmark-ordningen på erhvervsuddannelserne. I et opfølgende survey oplyser 46 pct. af de tidligere idrætselever, at de er tilknyttet et særligt idrætsspor på deres uddannelse, mens 32 pct. angiver, at de er på en elitesportsordning.

Dette synes at indikere en tiltrækningseffekt af dual career-ordningen på de gymnasiale uddannelser. Küttel (2017) supplerer dette argument med pointen om, at den lange historie med dual career-forløb på de gymnasiale uddannelser har medført en form for stiahængighed, der gør de gymnasiale uddannelser til det naturlige valg for elitesportsudøvere. Grunden til, at vi ser markant flere eliteatleter på de schweiziske erhvervsuddannelser, er dermed ikke blot en konsekvens af strukturelle forskelle, men forårsaget af et komplekst samspil mellem strukturelle forskelle i dual career-tilbuddene og kulturelle forskelle i uddannelsesvalget blandt elitesportsudøverne.

Mange af disse pointer kan genfindes i denne evalueringens kvalitative materiale. Det vender evalueringen tilbage til.

Hvad gør dual career og de fleksible ordninger ved performance i uddannelse og sport?

Uddannelse

Meget af den tidlige litteratur i 1970'erne og 1980'erne om dual career-atleters uddannelsesmæssige præstationer pegede på, at tilværelsen som dual career-atlet var hindrende for uddannelsesmæssig succes. Eleverne brugte så meget tid på deres sport, at man hypotetisk antog, at det måtte gå ud over deres karakterer i skolen og dermed også, hvor højtuddannede eller dygtige atleterne blev. En række nyere forskningsresultater peger imidlertid i anden retning (Jonker, Elferink & Gemser, & Visscher, 2009).

I dansk sammenhæng viste den seneste evaluering af Team Danmark-ordningen således, at karaktergennemsnittet for dual career-atleterne lå på niveau med landsgennemsnittet for samtlige studenter på STX (Danmarks Evalueringsinstitut & Idrættens Analyseinstitut, 2009).

I samme tråd undersøger første rapport i forskningsprojektet *'Idrætsskasser – plads til idrætstaler i den danske folkeskole: Idrætslevers erfaringer med idrætsskasser'* (Nielsen & Olesen, 2014), hvilke oplevelser og effekter eleverne har haft af folkeskolens idrætsskasser.

For at se, hvorvidt idrætsleverne klarer sig værre eller bedre end de øvrige folkeskoleelever sammenlignes de 403 idrætslevers afgangskarakter i 9. klasses dansk læsning og matematisk problemløsning med de tilsvarende afgangskarakterer for de 820 øvrige 'normale' folkeskoleelever på skolerne med idrætsskasser.

For dansk læsning finder projektet en effekt af både socioøkonomisk baggrund, køn og etnicitet, men ikke nogen selvstændig effekt af det at være idrætslev. I analysen af elevernes karakterer i matematisk problemløsning, finder forfatterne igen en effekt af socioøkonomi, køn og etnicitet, men denne gang er der også en effekt af de forskellige elevtyper (hvorvidt man er idrætslev eller ej).

Konkret viser analysen, at idrætslever gennemsnitligt får højere karakterer i matematisk problemløsning end de øvrige folkeskoleelever. Det betyder, at der er en selvstændig effekt af at være idrætslev, og medmindre denne effekt kan tilskrives andre bagvedliggende faktorer, er det denne selvstændige effekt, som typisk betegnes som ordningens 'løfteevne'.

Også i den internationale forskning er sammenhængen mellem dual career og akademisk niveau blevet undersøgt. I et bredt citeret studie ser Jonker et al. (2009) på to grupper, der hver består af 200 hollandske atleter. Den ene gruppe var under sekundær uddannelse (dvs. gymnasial eller erhvervsuddannelse) i 1992/1993 mens den anden gruppe var elever i 2006/2007. For at undersøge atleternes akademiske niveau blev hver af de to grupper delt ind i elever, der undergik præ-universitets uddannelse og elever, der var i gang med præ-erhvervsuddannelse.

Jonker et al. (2009) finder, at andelen af atleter indskrevet på universitetsforberedende uddannelser var højere end det nationale gennemsnit i både 92/93 og 06/07, om end denne forskel kun er statistisk signifikant i 06/07. Dette betyder altså, at elitesportsatleterne havde et højere akademisk niveau end landsgennemsnittet i 06/07, men ikke i 92/93.

Det nationale gennemsnit af elever indskrevet på universitetsforberedende uddannelse er ikke signifikant forskelligt mellem de to årgange, hvilket indikerer en stabilitet i andelen af elever på universitetsforberedende uddannelser over årene. Samtidig er andelen af atleter indskrevet på universitetsforberedende uddannelser signifikant større for årgang 06/07 ift. årgang 92/93. Dette indikerer således, at elitesportselevernes akademiske niveau er steget fra 92/93 til 06/07.

Herudover ser Jonker et al. (2009) på andelen af atleter, der enten har gået et skoletrin om eller har et utilfredsstillende gennemsnit. På disse punkter finder forfatterne ingen signifikant forskel mellem atleterne i årgang 92/93 og 06/07.

Både i dansk og international kontekst er det således blevet demonstreret, at dual career atleter klarer sig enten lige så godt eller bedre end deres jævnaldrende ikke-atleter. Men hvad er årsagen til dette?

Angående løfteevnen af en elitesportsordning, bemærker Jonker et al. (2009), at alle atleterne fra årgang 06/07 var tilknyttet en ordning, mens det samme gjaldt for størstedelen af atleterne i 92/93. Målsætningen for Jonker et al. (2009) er derfor ikke at udtale sig om elitesportsordningens løfteevne, men derimod hvorvidt der er noget iboende ved at være elitesportsudøver, der beforder uddannelsesmæssig performance. Jonker et al. (2009) antager derfor, at tilpassede uddannelsesordninger til elitesportsudøverne kun er af sekundær betydning for deres uddannelsesniveau.

For at forklare den signifikant større andel af atleter, der undergik universitetsforberedende uddannelse i 06/07 ser forfatterne i stedet på konsekvenserne af den øgede professionalisering, der har præget sportsverdenen i perioden mellem de to årgange. Konkret peger de på den øgede betydning af selvregulerende kompetencer blandt elitesportsudøvere. Elitesportsudøvere præsterer således bedre i uddannelsessammenhæng i 2006 end i 1992, fordi man ikke kan være elitesportsudøver i 2006 uden at besidde stærke selvregulerende kompetencer, som på den anden side også gør atleten i stand til at præstere bedre i uddannelsessystemet.

Ikke desto mindre viser Idans seneste brugertilfredshedsundersøgelse blandt Team Danmark-atleterne (Storm, Rask, Nielsen, & Holskov, 2018), at elever med sportslig godkendelse på ungdomsuddannelserne i vid udstrækning benytter sig af Team Danmark-ordningens tilbud. Det kan ses i tabel 3.

Tabel 3: Brug af og tilfredshed med Team Danmark-ordningens tilbud, pct. og gennemsnit

	Flytning af eksamen	Supplerende undervisning	Forlængelse af uddannelse
Andel	36,2	53,3	23
Tilfredshed (skala fra 1 til 7)	6,31	5,99	6,11

Baseret på data fra Storm et al. (2018) (n=152)

Mere end en tredjedel (36 pct.) angiver, at de har benyttet deres sportslige godkendelse til at få flyttet en eksamen, mens over halvdelen (53 pct.) oplyser, at de har gjort brug af supplerende undervisning. Derudover angiver omkring en fjerdedel (23 pct.), at de gør brug af tilbuddet om forlængelse af deres uddannelse.

Brugen af tilbuddene forklarer ikke i sig selv, hvorfor eliteidrætsudøvere ofte klarer sig godt uddannelsesmæssigt, men det indikerer dog, at atleterne selv *føler*, at tilbuddene virker – ud fra den antagelse at eleverne kun vil gøre brug af tilbud, som de oplever en positiv effekt af.

Samlet set præsterer elitesportsudøverene altså på niveau eller bedre end deres jævnaldrende. Dette er dog ikke at forveksle med en egentlig løfteevne af dual career-forløb, da der kan være en selvstændig effekt af at være elitesportsudøver. For at kunne foretage en løfteevneanalyse af en dual career-ordning, er det derfor nødvendigt at kontrollere for denne effekt, dvs. at sammenligne karaktergennemsnit for elitesportsudøvere på dual career-forløb med elitesportsudøvere uden dual career-forløb.

Som nævnt indledningsvist, vil denne del af den samlede evaluering ikke stringent kunne vurdere om atleterne, der gør brug af erhvervsuddannelsesordningen, løftes uddannelsesmæssigt af at indgå i forløbet, men der gives nogle refleksioner over spørgsmålet i forbindelse med analysen senere i rapporten.

Elitesport

Litteraturen om, hvordan atleternes performance som elitesportsudøver påvirkes af dual career-forløb, er udfordret af en række metodiske forhold. Først og fremmest udfordres forskningen af, hvor svært det er at få adgang til en relevant kontrolgruppe. For at undersøge en potentiel sportslig løfteevne af en dual career-ordning kræver det, at det er muligt at sammenligne med tilsvarende atleter, som ikke er tilknyttet et dual career-forløb.

Derudover er der på tværs af idrætsgrenene en udfordring i forhold til fraværet af et objektivi performance mål. I flere individuelle sportsgrene er der officielle ranglister, som kan udgøre et objektivi mål for performance, men ved holdsport bliver billedet hurtigt mere mudret. En analyse af dual career-atleternes performance kan derfor med fordel indsnævres til kun at omfatte enkelte sportsgrene (se f.eks.: Totterdell, 2000), basere sig på atleternes subjektive vurdering af deres performance (se f.eks.: Levy, Nicholls, & Polman, 2011) eller performance ved enkelte events.

I Totterdells (2000) analyse af sammenhængen mellem cricketspilleres humør og subjektive performance benyttedes både et subjektivt og et objektivet mål for performance. Da undersøgelsen udelukkende fokuserer på cricket, er det muligt at udvælge enkelte statistikker (i dette tilfælde gennemsnit for batting og bowling), som kunne udgøre objektive performancemål. Da Totterdell var interesseret i påvirkningen af spillernes humør, er det dog det subjektive mål, der var af primær interesse, og derfor konstruerer Totterdell en skala fra dårlig til god performance.

For at undersøge, hvorvidt det subjektive mål rent faktisk også afspejler cricketspillernes objektive performance, foretager Totterdell et robusthedscheck ved at se på korrelationen imellem de to mål. Testen viste, at der er en signifikant sammenhæng mellem spillernes batting-gennemsnit og deres subjektivt opfattede performance, mens der ikke er en signifikant sammenhæng til deres bowling gennemsnit.

Om end der kun fandtes signifikant sammenhæng for det ene mål, korrelerede begge mål med den subjektive performance i den forventede retning: Jo bedre objektiv performance desto bedre subjektiv performance. Denne test giver derfor merit til ideen om, at subjektive performancemål kan indfange (dele af) objektive præstationer. Senere i denne rapports analyse vil vi anvende sådanne subjektive vurderinger til at indfange spørgsmålet om sportslig performance.

Et andet eksempel er Bundgaards (2017) undersøgelse af danske dual career-atleters præstationer ved OL i 2016. Her viser Bundgaard, at selvom dual career-atleter udgjorde blot 38 pct. af den danske OL-delegation stod de for 55 pct. af de danske medaljer og 58 pct. af de danske top-8 point. Elever på ungdomsuddannelser stod for ni pct. af den danske delegation til OL, men hentede 13 pct. af Danmarks medaljer og 16 pct. af Danmarks top-8 point. Både dual career-atleter generelt og dual career-atleter på ungdomsuddannelser specifikt stod altså for en uforholdsmæssig stor del af de danske medaljer og top-8 point.

Også Aquilina (2013) bemærker den voksende betydning af dual career-atleter i international elitesport. F.eks. nævner hun, at den britiske delegation ved OL i 2012 blev repræsenteret udelukkende eller overvejende af dual career-atleter ved en lang række idrætsgrene, og at hele 65 pct. af den finske delegation til OL i 2012 var dual career-atleter. Grundet de nævnte metodiske udfordringer ved en kvantitativ analyse af dual career-forløbenes sportslige løfteevne, vælger Aquilina en kvalitativ tilgang bestående af dybde-interviews med 18 dual career-atleter fra Frankrig, Finland og Storbritannien.

På denne baggrund finder Aquilina (2013) en række typiske argumenter fra udøverne om de gensidige fordele mellem sport og uddannelse. Først og fremmest giver dual career-tilværelsen atleterne mulighed for at sætte sporten i perspektiv, da uddannelse tilføjer et aspekt til deres liv, og det letter presset på atleterne, hvilket kan gøre, at de præsterer bedre sportsligt.

Et andet svar på de metodiske udfordringer ved kvantitative studier af sportslig performance er at fokusere på træningstid som en proxy for performance ud fra den antagelse, at en øget træningsmængde alt andet lige vil føre til bedre præstationer.

I denne sammenhæng er det interessant, at den seneste evaluering af ordningen viste, at elever, der havde valgt et forlænget uddannelsesforløb i gennemsnit rapporterede, at de brugte mere tid på træning end elever, der ikke havde valgt et forlænget forløb (Danmarks Evalueringsinstitut & Idrættens Analyseinstitut, 2009). Denne undersøgelse havde dog ikke fokus på ordningens sportslige løfteevne, hvorfor træningstid er det tætteste, vi kan komme på en proxy.

Opsummerende er forskningen om sportslig løfteevne begrænset af en række metodiske bånd. En række undersøgelser viser dog, at selvrapporterede subjektive performance-mål kan udgøre en proxy i manglen på et objektivt mål. Event-begrænsede og kvalitative undersøgelser indikerer samtidig, at dual career-atleter ikke præsterer dårligere end andre atleter, og at der findes stærke argumenter for, at dual career ligefrem kan øge atleternes performance. I evalueringens analyse følges dette spørgsmål yderligere.

Fastholdelse i idræt og uddannelse

Centralt i rapporten står spørgsmålet om, hvorvidt den fleksible ordning virker. Det skal forstås således, at udover at vurdere om den potentielt medvirker til at øge atleternes performance sportsligt og uddannelsesmæssigt, så er spørgsmålet tillige, om den bidrager til, at atleterne fastholdes i både uddannelse og sportskarrieren.

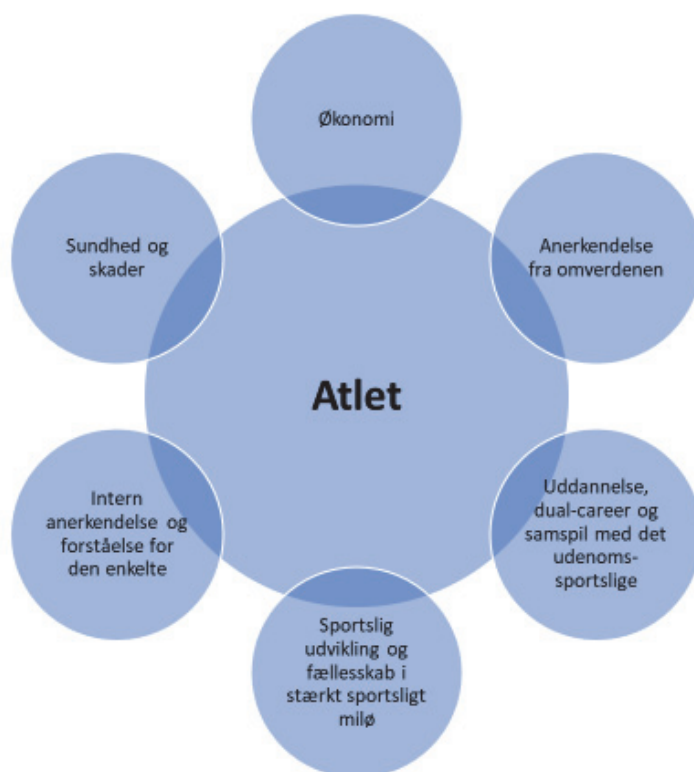
Forskningen på området peger på, at selvom man i praksis kan observere frafald i uddannelse og sport som adskilte fænomener, lader de sig på et teoretisk plan bedre forstå som en del af samme mekanisme. Begge dele må nemlig ses som udtryk for en underliggende generaliseret udbrændthed hos atleterne.

Udbrændthed forårsaget af særligt uddannelsesmæssigt pres kan således også komme til udtryk gennem et sportsligt frafald og omvendt kan udbrændthed forårsaget af et sportsligt pres også manifestere sig som frafald på uddannelsen (Sorkkila, Ryba, Selänne, & Aunola, 2018). Dette er nogle af de interviewede respondenter i denne evaluering – blandt andet – inde på, og det vender evalueringen tilbage til i selve analysen.

Det er vigtigt at understrege, at selvom man altså teoretisk kan forstå de to fænomener som udtryk for den samme mekanisme, er den praktiske skelnen mellem frafald i sport og uddannelse fortsat central, når der skal skabes indsatser for at bekæmpe frafald, da de konkrete faktorer, der bidrager til udbrændthed, er kontekstafhængige.

I evalueringen af Team Danmarks støttekoncept i 2017 identificerer Storm et al. (2017) en række faktorer for fastholdelse. Om end rapporten ikke kun omfatter dual career-atleter og fokuserer på fastholdelse i sporten, kan (dele af) modellen også benyttes ift. at forstå fastholdelse af atleten i uddannelse, hvis vi følger pointen fra Sorkkila et al. (2018) om forskellige manifestationer af udbrændthed.

Figur 2: Faktorer for fastholdelse i sport

Kilde: Storm et al. (2017, p. 15)

Øverst i figuren kan de økonomiske vilkår for atleter i sportsgrene med lav kommerเชียลiseringsgrad fungere som en presfaktor ift. at vælge sporten fra. Dette gælder i mindre grad unge atleter, hvor mange af deres jævnaldrende f.eks. også kun modtager SU, men i høj grad ældre atleter, hvor indkomstforskellen mellem atleter og deres jævnaldrende stiger. Interessant nok peger Storm et al. (2017) dog også på, at svære økonomiske vilkår i sporten kan fungere som incitament til at blive på uddannelsen for fortsat at kunne modtage SU. Opbygningen af SU-systemet kan altså være med til at holde økonomisk trængte atleter i uddannelse, selvom de måske reelt ikke ønsker det.

Også spørgsmålet om anerkendelse står særligt centralt for atleterne. For det første søger atleterne en anerkendelse fra omverdenen af den indsats og opofrelse som en elitesportskarriere kræver. Hvis ikke omverdenen anerkender den disciplin og vilje som atleterne ligger i deres karrierer og de kompetencer som bliver erhvervet gennem en elitesportskarriere, kan det have en negativ indvirkning på atleternes motivation til at holde ved sporten.

Omvendt kan den manglende anerkendelse også give atleterne en opfattelse af, at en dual career-tilværelse ikke er mulig, hvorfor atleterne vil fravælge uddannelsen. Med hensyn til den interne anerkendelse er det blandt andet vigtigt, at trænere og andre tæt på atleten udviser forståelse for de til- og fravalg atleten træffer. Dette perspektiv kan igen udvides til også at omfatte uddannelsessiden, hvor der ligeledes er behov for anerkendelse af atletens valg fra lærere, studievejledere og rektorer.

Storm et al. (2017) peger også på uddannelse og dual career-forløb, som en selvstændig faktor for fastholdelse i sporten. En del af dette er de praktiske foranstaltninger, som f.eks. supplerende undervisning eller flytning af eksaminer. Men derudover kan studiet også give en "mental lettelse, struktur og retning på hverdagen" (Storm et al., 2017, p. 17). Foruden det praktiske element er der således også en identitetsmæssig påvirkning af dual career-tilværelsen, der kan hjælpe med fastholdelse i sporten.

I deres undersøgelse af udbrændthed blandt svenske atleter, finder Gustafsson et al. (2008) ligeledes, at uddannelse og dual career kan være væsentlige identitetsmæssige faktorer for at undgå udbrændthed. Undersøgelsen baserede sig på interviews med 12 svenske atleter, der alle havde droppet deres sport på eliteniveau som følge af udbrændthed. I forhold til denne undersøgelse er et særligt interessant fund, at et performance-baseret selvværd og en endimensionel identitet som atlet kan give atleterne en følelse af at være fanget i sporten.

Dette kan føre til, at atleterne presser sig selv indtil de brænder ud (Gustafsson et al., 2008: 812). Ved at være tilknyttet et dual career-forløb tilføjer atleterne endnu et aspekt til deres identitet, som kan bidrage til at atleterne ikke føler sig fanget i sporten og ender med at presse sig selv ud i mentalt ustabile situationer.

Undersøgelsen af de svenske atleter viser dog samtidig, at forholdet mellem dual career og udbrændthed ikke er entydigt positivt. Samtlige 12 atleter pegede således på, at skolearbejdet var en markant stressfaktor, og at deres præstationer i skolen led under, at de blev nødt til at afsætte tid til træning. Lignende resultater er også fundet i en dansk kontekst (Küttel & Larsen, 2020).

Tidligere undersøgelser viser, at atleterne da også bruger ganske betydeligt med tid på deres sportsaktiviteter, uddannelse og eventuelt arbejde. Den seneste undersøgelse af Team Danmark-ordningen på gymnasier viste, at eleverne i gennemsnit havde en arbejdsuge på mere end 70 timer om ugen, når man regner de tre aktiviteter sammen (Danmarks Evalueringsinstitut & Idrættens Analyseinstitut, 2009). Dette er fuldt ud på niveau med andre tidligere undersøgelser af atleternes tidsforbrug (Storm, 2008).

Ikke desto mindre viste den seneste evaluering samtidig, at elevernes frafald på uddannelserne lå på niveau med deres jævnaldrende. Disse resultater bakker således op om den kvalitative forskning præsenteret i dette afsnit.

Slutteligt bør samspillet og koordinationen mellem sporten og skolen fremhæves som en faktor for fastholdelse. Ifølge Mathorne og Henriksen (2019) er integrerede indsatser, hvor skole, specialforbund og klub er fælles om talentarbejdet, et væsentligt element i den succesfulde talentudvikling. Integrerede indsatser indebærer, at uddannelsessiden og sportssiden er i stand til at kommunikere og koordinere deres indsats løbende. I fraværet af koordination mellem de forskellige aktører kan atleten opleve, at de bliver hevet i fra flere sider (Mathorne & Henriksen, 2019), hvilket kan bidrage til et forøget stressniveau for atleterne.

Sammenfatning

Opsummerende kan litteraturen om dual career-atleter sammenfattes ved følgende:

- De danske atleter er overrepræsenterede på de gymnasiale uddannelser, hvor særligt STX tager størstedelen af eleverne.
 - Dette skyldes både manglen på standardiserede dual career-forløb erhvervsuddannelsesområdet og en kultur blandt atleterne om at vælge gymnasiale uddannelsesretninger.
- Eliteudøvere klarer sig generelt set lige så godt (og i nogle tilfælde bedre) end deres jævnaldrende på uddannelserne.
 - Hvorvidt dette skyldes tilgængeligheden af dual career-forløb eller noget andet kræver yderligere forskning for at afklare.
- Dual career-athleter klarer sig sportsligt lige så godt som andre atleter.
 - Forskningen er udfordret af manglen på objektive performancemål, men selvrapporterede subjektive vurderinger kan give en indikation.
- Dual career-forløb kan bidrage til at modvirke udbrændthed ved atleter og elever på dual career-forløb har ikke et større frafald på uddannelserne.
 - Dual career-forløb bidrager til fastholdelse i både sport og uddannelse gennem en praktisk komponent, der giver atleterne en bedre mulighed for at håndtere den store arbejdsbelastning, og en identitetsmæssig komponent, der giver atleterne et bredere perspektiv på tilværelsen.

Analyse: Erhvervsungdomsuddannelsesordningens måde at fungere på

Indledning

Litteraturreviewets pointer gennemgået i det forrige afsnit, giver indblik i, hvordan den eksisterende forskning på området har angrebet forskellige spørgsmål vedr. dual career-forløb for elitesportsudøvere.

I denne del af evalueringen, fremlægges resultaterne fra det data, der er samlet ind i forbindelse med evalueringsarbejdet. Gennem analysen belyses ordningens generelle måde at virke på, men de konkrete elementer, der har været en del af evalueringens opdrag (se afsnittet om evalueringens fokus tidligere i rapporten), berøres også.

Analysen er på denne baggrund struktureret i overensstemmelse med dataindsamlingsprocessen. Konkret foretages en form for metodisk tilgang, hvor perspektiverne på ordningen – set fra de forskellige interviewede og survey-adspurgte respondents side (dvs. skolerne (interview), erhvervspraktikstederne (interview), specialforbundene (interview) og atleterne (interview og surveys) – sammenholdes i en samlet analyse af ordningens måde at fungere på.

Data forholdes undervejs i analysen til indsigterne fra litteraturreviewet og øvrigt relevant baggrundsmateriale. Først gives imidlertid en kort indføring i erhvervsuddannelsens overordnede struktur samt, hvordan den fleksible ordning konkret fungerer. Herunder gives en række grundoplysninger angående, hvor mange sportsligt godkendte atleter, der anvender ordningen samt hvilke tilbud i ordningen, de gør brug af.

Herefter fremlægges resultaterne fra dataindsamlingen set fra hhv. atletens, skolernes, praktikstedernes og specialforbundenes perspektiver under iagttagelse af evalueringens fokuspunkter. Herunder trækkes der så vidt muligt på litteraturreviewets pointer, og det vurderes hvorvidt evalueringens resultater stemmer overens eller fremkommer med ny viden i forhold til den eksisterende forskning.

Afslutningsvist samler evalueringen op med en kort konklusion og perspektivering.

Sådan er ordningens struktur og uddannelsens forløb

Forløbet med en fleksibel ordning for en godkendt eliteatlet kan i praksis antage flere forskellige former. Det generiske forløb for en erhvervsuddannelse fremgår af figur 3.

- Grundforløb -

— ½ år — ½ år —

- Hovedforløb -

— År 2 — År 3 — År 4 —

Eud
Erhvervsuddannelse

1. del 2. del

Praktik Skole Praktik Skole Praktik Skole Praktik Skole Praktik Skole

Eux
Erhvervsuddannelse og gymnasial eksamen

1. del 2. del

Praktik Skole Praktik Skole Praktik Skole

Teknisk eux

Studiekompetence Prøve Praktik Skole Praktik Skole

Merkantil eux

Kilde: <https://www.uvm.dk/erhvervsuddannelser/uddannelser/overblik/grafisk-overblik>

Derudover indeholder forsøgsordningen en række elementer rettet mod erhvervsuddannelsernes praktikperioder. Muligheden for skolepraktik udvides, så eleven kan undervises i supplerende skolepraktik i perioder med særlig meget sportsaktivitet. Dette gøres for at imødekomme praktikvirksomheder, som kan have svært ved at efterkomme den ekstra fleksibilitet, der kræves i sportslige spidsbelastningsperioder.

I forlængelse af dette fraviges dele af de såkaldte EMMA-kriterier (Egnethedsbetingelsen, Mobil geografisk, Mobil fagligt og Aktivt praktikpladssøgende). Konkret fraviges kriterierne om, at eleven skal være geografisk og faglig mobil samt aktiv praktikpladssøgende.³

Mens disse fire elementer er specifikke for erhvervsuddannelsesområdet, indeholder for- søgsordningen samtidig en række af de tilbud som ligeledes gives på det gymnasiale om- råde. Skolerne inden for området har mulighed for at søge Team Danmark om finansiering af supplerende undervisning, hvis den ordinære undervisning ikke har været mulig grun- det sportsligt fravær.

Derudover kan skolerne søge om dækning af merudgifter til ekstraordinær afholdelse af eksaminer og prøver, hvis disse er forskyldt af sportsligt fravær. Slutteligt indeholder ord- ningen også muligheder for etablering af tilbud som study-buddies, godsrevet sportsligt fravær, virtuel undervisning og fleksible afleveringsfrister.

Der er underrepræsentation af sportsligt godkendte atleter på erhvervsuddannel- serne

I overensstemmelse med litteraturreviewets pointer vedr. valg af uddannelsesretning, viser evalueringen en konkret *overrepræsentation* af sportsligt godkendte atleter, der vælger de gymnasiale uddannelser.

Tilsvarende er der en klar *underrepræsentation* af sportsligt godkendte atleter, der vælger erhvervsuddannelserne. Mere specifikt har fem pct. af de elever, der har modtaget en sportslig godkendelse i 2019, til at bruge en af de fleksible ordninger på ungdomsuddan- nelsesområdet, angivet, at de ville vælge denne retning (EUD eller EUX) mens resten har angivet, at de ville vælge de gymnasiale uddannelser som STX (62 pct.), HF (8 pct.), HHX (19 pct.) eller HTX (6 pct.).⁴

Dertil bør det bemærkes, at selvom tilslutningen til erhvervsuddannelserne også er lav blandt andre unge (20 pct.) (Undervisningsministeriet, 2018), så er tilslutningen markant lavere blandt atleterne (5 pct.).⁵

Trods den klare underrepræsentation, er antallet af idrætselever, der søger ind på er- hvervsuddannelserne steget markant siden Team Danmark satte fokus på området i

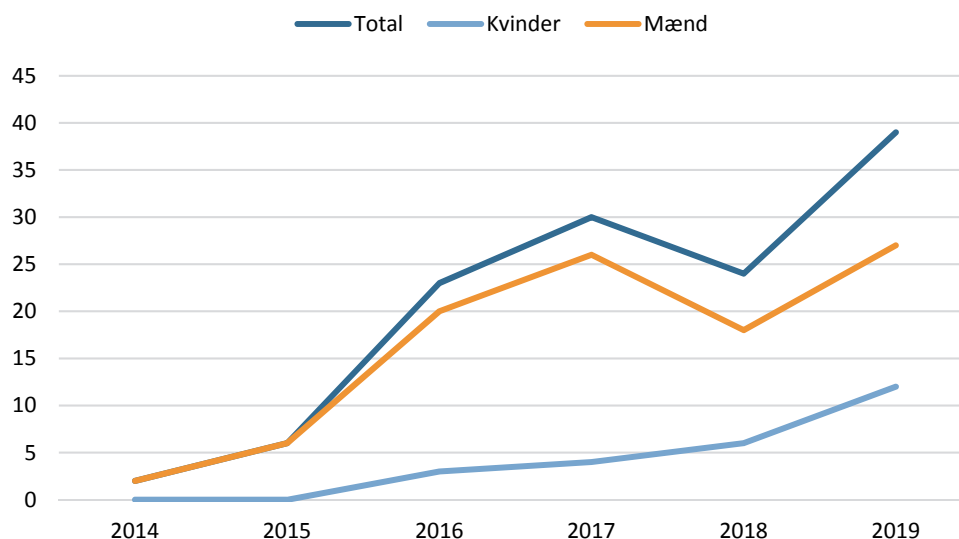
³ For 'almindelige' elever er skolepraktik kun en mulighed, når de ikke har været i stand til at finde en praktikvirksomhed på egen hånd. Når kriterierne om geografisk mobilitet og aktiv praktiksøgning fravi- ges, kan Team Danmark-eleverne benytte skolepraktik selv når de ikke søger aktivt og ikke er villige til at flytte for praktikpladsen.

⁴ Fordelingen er udregnet ved brug af Team Danmarks database i 2019 (n=774). Det bør bemærkes, at an- delen bygger på, hvad atleterne har oplyst til Team Danmark på det tidspunkt, hvor han/hun har søgt om sportslig godkendelse. Det kan derfor sagtens være tilfældet, at atleten har valgt en anden ungdomsud- dannelse efterfølgende.

⁵ Det bør bemærkes, at forskellen i hvert fald til en vis udstrækning kan skyldes eliteatleternes eventuelle anderledes socio-økonomiske baggrund set i forhold til normalbefolkningen i samme aldersgruppe. Der foreligger imidlertid ikke data til at vurdere dette nærmere.

2015/2016. Således er antallet steget med 70 pct. i perioden 2016-2019. Antallet er desuden større blandt mænd end kvinder. Udviklingen for perioden 2014-2019 kan ses i figur 4. Udviklingen i antallet af sportsligt godkendte atleter, der vælger en erhvervsuddannelse, inden for de enkelte sportsgrene, kan ses i bilag A.

Figur 4: Antallet af sportsligt godkendte atleter, der vælger en erhvervsuddannelse er steget

Data bygger på Team Danmarks database vedr. sportsligt godkendte atleter i perioden 2014-2019 (n=128).

Kigger man nærmere i tallene for alle de sportsligt godkendte elever, ses der markante forskelle i valget af uddannelse på tværs af idrætsgrenene. Den største tilslutning til erhvervsuddannelser ses blandt de atleter, der spiller ishockey (18 pct.), dyrker cykling (18 pct.) eller bueskydning (10 pct.).

Få vælger erhvervsuddannelsesretningen pga. manglende kendskab

Som årsag til, at så få atleter vælger at tage en erhvervsuddannelse sideløbende med deres sportslige karriere, nævner de interviewede atleter særligt, at der er manglende viden om mulighederne for Team Danmark-godkendte atleter hos både vejledere, lærere og atleterne selv.

Ifølge atleterne er det tydeligt, at erhvervsuddannelsesinstitutionerne - pga. den korte periode ordningen har været udbudt - ikke har haft mange eliteatleter gennem systemet. Derfor er der begrænset viden blandt skoler og vejledere om ordningens eksistens og atleternes muligheder under ordningen, hvilket er i overensstemmelse med litteraturreviewets pointer om sti-afhængighed. Det betyder ligeledes, at der er store forskelle i praksis mellem, hvordan de enkelte uddannelsesinstitutioner håndterer eliteatleternes behov.

Samtidig betyder det manglende kendskab, at der ligger et stort ansvar hos atleterne selv for at planlægge og gøre opmærksom på de muligheder og støttetilbud, der er indeholdt i ordningen.⁶

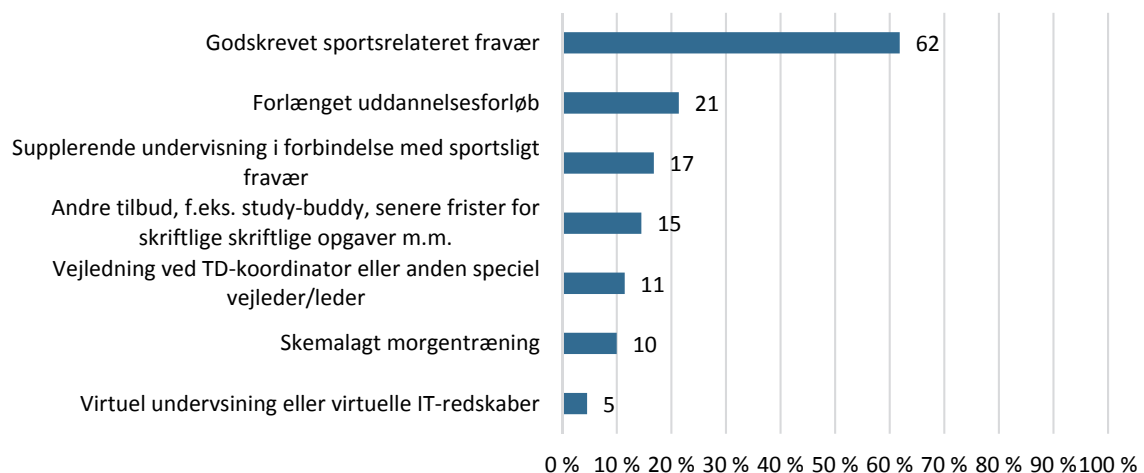
Evalueringsens gennemførte survey understøtter, at underrepræsentationen af sportsligt godkendte elever, der tager erhvervsuddannelserne synes at være et udtryk for manglende kendskab til, at Team Danmark-ordningen i det hele taget eksisterer på erhvervsuddannelsesområdet.

Mere end halvdelen (66 pct.) af de sportsligt godkendte atleter, som *ikke* har valgt en erhvervsuddannelse, svarer således 'nej' til spørgsmålet: 'Vidste du, at man kan få Team Danmark-ordning på erhvervsuddannelserne?'.

Atleterne gør stort brug af ordningens forskellige tilbud, men få forlænger

Litteraturreviewet viste, at atleter på de gymnasiale ungdomsuddannelser i stort omfang gør brug af de forskellige fleksible muligheder, ordningen indeholder. Figur 5 viser, at det også gælder elever med sportslig godkendelse, der har valgt en erhvervsuddannelse.

Figur 5: Hvilke konkrete tilbud gør atleterne brug af? Pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmål 'Hvilke tilbud i Team Danmark-ordningen har du brugt/bruger du? (sæt gerne flere kryds' (n=131).

⁶ Flere af de interviewede atleter har dog haft kontakt til en elevcoach, der er ansat på uddannelsesinstitutionen og er ansvarlig for vejledningen af Team Danmark-eleverne, og fremhæver denne som en person, der kan vejlede om ordningens muligheder og hjælpe med at oplyse de enkelte undervisere om atleternes særlige muligheder. Det er derfor en opfordring fra atleterne, at disse elevcoaches udvides til flere uddannelsesinstitutioner, hvis ordningen skal realiseres mest optimalt. En af de interviewede specialforbundsrepræsentanter er inde på, at når kendskabet er lille på skolerne, så er det en kamp for atleterne at komme gennem, og det kan skabe unødigt frafald.

Tre ud af fire elever (76 pct.) har benyttet minimum ét af tilbuddene i Team Danmark-ordningen, mens hver fjerde elev (24 pct.) angiver, at de *ikke* har benyttet sig af nogen af tilbuddene, selvom de er blevet sportsligt godkendt.

Mere end halvdelen (62 pct.) angiver, at de har benyttet deres sportslige godkendelse til at få godskrevet sportsrelateret fravær, mens omkring hver femte har gjort brug af muligheden for forlængelse af deres erhvervsuddannelse (21 pct.) eller modtaget supplerende undervisning i forbindelse med sportsrelateret fravær (17 pct.). Færre har modtaget vejledning ved en Team Danmark-koordinator eller anden vejleder/leder (11 pct.) eller deltaget i skemalagt morgentræning (10 pct.), mens endnu færre har modtaget virtuel undervisning (5 pct.).

Derudover angiver næsten hver femte (15 pct.), at de har anvendt andre tilbud, f.eks. study-buddies, mentorer eller senere afleveringsfrister for skriftlige opgaver. Dual career-tilbuddene er derfor vigtige for atleterne i deres karriereforløb.

Få vælger at forlænge erhvervsuddannelsesforløbet

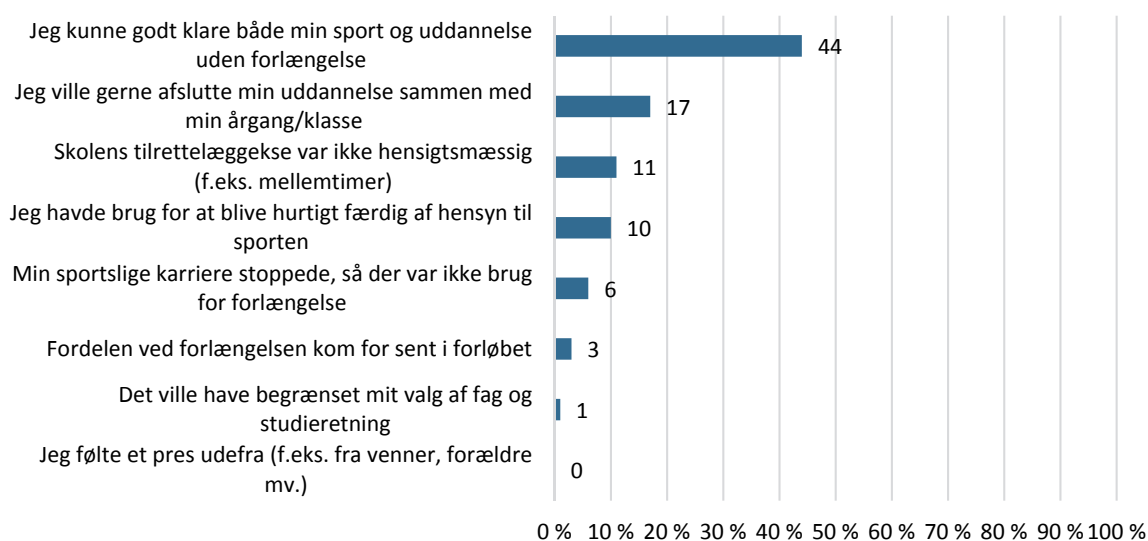
Som det fremgår af figur 5, har blot 21 pct. af atleterne specifikt valgt at forlænge deres erhvervsuddannelsesforløb, og for størstedelen af dem (63 pct.) var det sportslige og uddannelsesmæssige element lige vigtigt, da de traf valget om forlængelse. Tre ud af ti elever (30 pct.) vægtede dog det sportslige højere end det uddannelsesmæssige, mens det for otte pct. forholder sig omvendt.

I surveyens åbne svarkategorier peger flere på, at de valgte et forlænget forløb, fordi deres sport involverer mange rejsedage, træningslejre, stævner/kampe og morgentræning. En del påpeger også, at forlængelse gav dem mere fritid og derved mere plads til sociale relationer (f.eks. familie og venner).

Heroverfor står 79 pct. af atleterne, der valgte et erhvervsuddannelsesforløb af normal varighed, selvom de var blevet godkendt til at kunne gøre brug af et forlænget forløb.

Figur 6 viser, at næsten halvdelen af disse (44 pct.) angiver, at de godt kunne klare både deres sport og uddannelse uden forlængelse, mens hver femte (17 pct.) prioriterede at afslutte deres uddannelse sammen med deres årgang/klasse.

Figur 6: Årsager til fravalg af forlængelse, pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvorfor har du ikke gjort brug af muligheden for forlængelse, men i stedet valgt et almindeligt forløb? (sæt gerne flere kryds)' (n=103).

I den forbindelse nævner flere atleter også, at manglen på egentlige elitesportsklasser – som man ser på det gymnasiale område – var årsagen til, at de fravalgte et forlænget forløb. Data fra surveyens åbne svarkategorier viser samtidig, at mange atleter spejler sig i deres elitekollegaer, når det handler om til- og fravalg: "Hvis mine holdkammerater kan klare det på tre år, så kan jeg også".

Endvidere angiver hver tiende, at de fravalgte et forlænget forløb, da skolens tilrettelæggelse var uhensigtsmæssig (11 pct.). Her nævner flere atleter, at mellemtimer ikke nødvendigvis frigiver tid til træning, da deres træningstider er faste (f.eks. holdsport, hvor man er afhængig af sine holdkammerater), eller at deres træningspas er længere end mellemtimernes varighed.

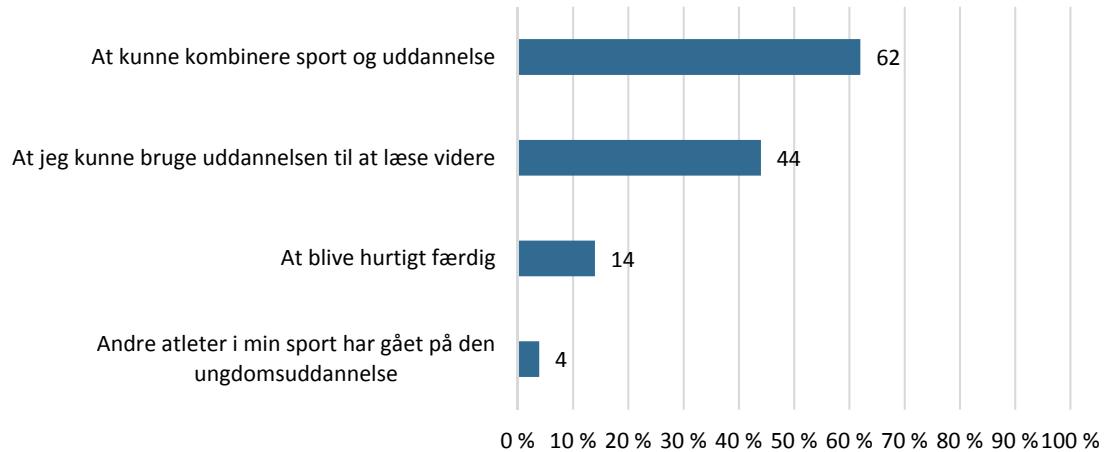
Flere atleter påpeger også, at der ikke var mulighed for forlængelse på den skole, de havde valgt, eller at de ikke kendte til muligheden for forlængelse. Andre atleter fravælger et forlænget forløb, da de havde behov for at blive hurtigt færdige af hensyn til deres sport (10 pct.). I den forbindelse anfører et par atleter, i surveyens åbne svarkategorier, at mulighed for college i udlandet er begrænset, hvis man har valgt et forlænget forløb. Endelig stoppede en mindre del af atleterne (6 pct.) deres sportslige karriere og havde derfor ikke brug for forlængelsen alligevel.

Valget af ungdomsuddannelse og skole

At kunne kombinere sport og uddannelse har været vigtigt for mere end halvdelen af atleterne (62 pct.), da de skulle vælge ungdomsuddannelse, mens næsten halvdelen (44 pct.) lagde vægt på, at uddannelsen kunne bruges til at læse videre. Det fremgår af figur 7. I surveyens åbne svarkategorier påpeger flere desuden vigtigheden af, at fagene interesserede

dem. Mindre vægt er der blevet lagt på at blive hurtigt færdig (14 pct.), eller at andre atleter har gået på ungdomsuddannelsen tidligere (4 pct.).

Figur 7: Hvad lagde du vægt på i valget af ungdomsuddannelse? Pct.

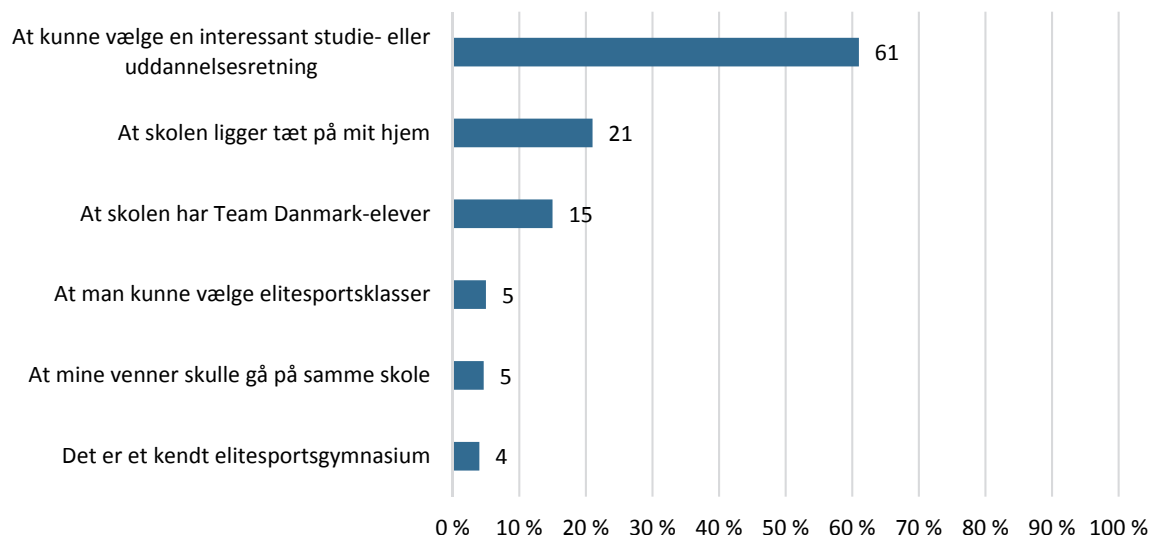

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvad lagde du vægt på i valget af ungdomsuddannelse (STX, HHX, HTX, HF, EUD, EUX, Ny Mesterlære)? (sæt gerne flere kryds' (n=131).

Hvad indvirker på valget af skole?

Valget af en interessant studie- eller uddannelsesretning har været vigtig for mere end halvdelen af atleterne (61 pct.), da de skulle vælge skole. Det kan ses i figur 8. Samtidig viser evalueringens kvalitative data, at skolens ry – fagligt set – har været vigtigt for deres valg. Balance i hverdagen har også været betydningsfuldt for mange atleter.

Figur 8: Valget af skole, pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvad lagde du vægt på i valget af skole? (sæt gerne flere kryds' (n=131).

Næsten hver femte har lagt vægt på, at skolen lå tæt på deres hjem (21 pct.), mens det i surveyens åbne svarkategori fremgår, at det for andre har været vigtigt, at skolen lå tæt på deres træningsfaciliteter. Den åbne svarkategori understøtter altså, at lettilgængelige træningsfaciliteter har været vigtigt for atleternes valg af skole, da det giver muligheden for træningspas i løbet af dagen (f.eks. i mellemtimer).

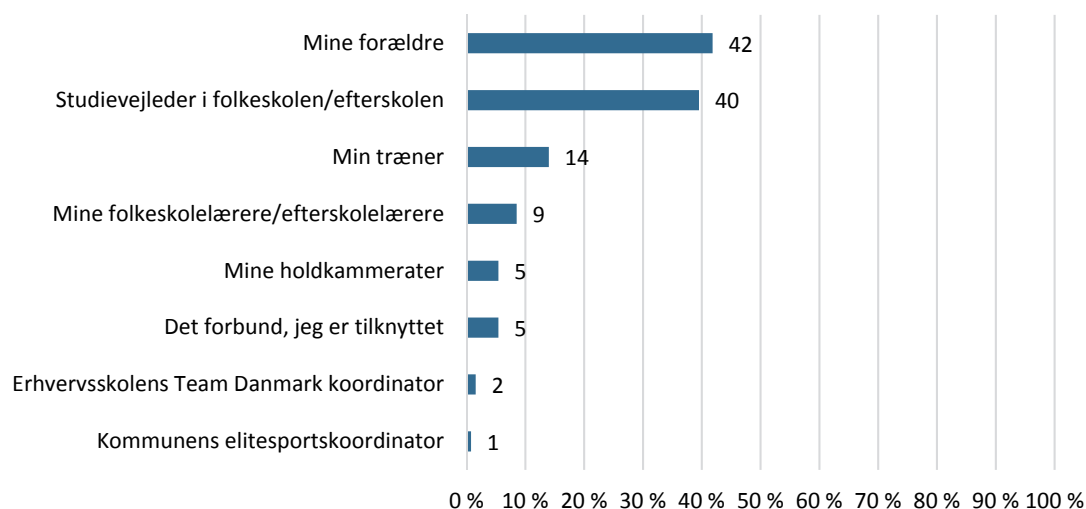
En del af atleterne lægger også vægt på, at skolen havde andre Team Danmark-elever (15 pct.), at man kunne vælge elitesportsklasser (5 pct.), at deres venner skulle gå på samme skole (5 pct.), eller at det var et kendt 'elitesportsgymnasium'⁷ (4 pct.).

I forbindelse med surveyens åbne svarkategorier fremhæver flere atleter betydningen af et godt elitesportsmiljø, hvor skolen har forståelse for og tager hensyn til elitesports elever og dermed skaber mere fleksibilitet. Dertil pæger flere atleter, at de valgte den skole, hvor de følte sig bedst tilpas. Enkelte nævner, at de bevidst har valgt en mindre skole, hvor der er tid til at tage hånd om den enkelte elev. Skolens ry har derfor haft stor betydning for atleternes valg.

Forældre og studievejledere rådgiver om valg af ungdomsuddannelse og skole

I forbindelse med valget af ungdomsuddannelse og skole er atleterne blevet spurgt til, hvem der har vejledt dem om valget. Her viser surveyens svardata, at de fleste er blevet vejledt af deres forældre (42 pct.) eller af deres studievejleder i folkeskolen/efterskolen (40 pct.). Det kan ses i figur 9.

Figur 9: Vejledning i valget af ungdomsuddannelse, pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvem har vejledt dig i valget af ungdomsuddannelse?' (sæt gerne flere kryds' (n=131).

⁷ Der findes selvsagt ikke 'elitesportsgymnasier' på erhvervsuddannelsesområdet. Kategorien er ved en fejl kommet med i surveyen udsendt til erhvervsområdet. Det er dog kendetegnende, at der findes visse skoler på erhvervsuddannelsesområdet, der er mere vant til at tage eliteatleter, og det må formodes, at det er den type skoler som atleterne har haft i hovedet, da de har svaret på i denne kategori.

Færre er blevet vejledt af deres træner (13 pct.), folkeskolelærere/efterskolelærere (9 pct.), specialforbund (5 pct.), holdkammerater (5 pct.), erhvervsskolens Team Danmark-koordinator (2 pct.) eller kommunens elitesportskoordinator (1 pct.). Af surveyens åbne svarkategorier fremgår det desuden, at nogle elever slet ikke har modtaget vejledning. For nogen skyldes det, at de allerede var afklaret omkring valget.

Dertil er atleterne blevet spurgt til, hvor tilfredse de var med den vejledning, de har modtaget. Her viser tilfredsheden sig at være stor. Kun meget få angiver, at de er 'overvejende utilfredse' eller 'utilfredse'.

Atleterne er også blevet spurgt til, hvordan deres vejledning kunne have været bedre. Svarene indikerer, at flere efterspørger vejledning tidligere i forløbet og en større forståelse for dét at være elitesportsudøver. Flere oplever også, at vejlederne havde et manglende kendskab til erhvervsuddannelserne, et manglende kendskab til Team Danmark-ordningen og manglende viden om, hvad andre elitesportsudøvere har gjort.

Flere atleter påpeger desuden, at de udelukkende modtog vejledning rettet mod de gymnasiale uddannelser. Derfor oplevede flere, at de manglede afklaring omkring det videre forløb. Dette underbygger pointen om, at ordningen på erhvervsuddannelsesområdet er ny og ikke har samme udbredelse og kendskabsgrad som den tilsvarende ordning på det gymnasiale ungdomsuddannelsesområde, der har eksisteret i mange år.

Hvad synes atleterne om ordningen og dens måde at fungere på?

Der er opbakning bag den overordnede idé med ordningen

Generelt giver de interviewede atleter udtryk for, at Team Danmark-ordningen på erhvervsuddannelsesområdet har forbedret mulighederne for at tage en erhvervsuddannelse sideløbende med en sportslig karriere. Nogle af de interviewede elever nævner, at de har valgt at læse netop en EUD, fordi Team Danmark-ordningen blev udvidet til erhvervsuddannelserne.

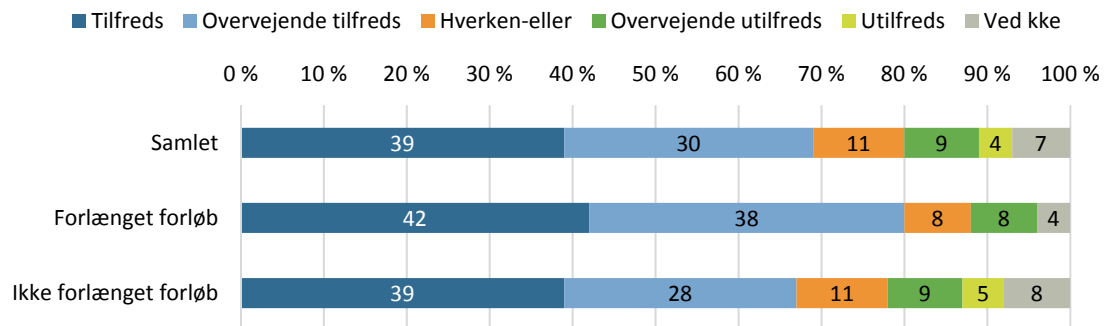
Forsøgsordningen på erhvervsuddannelserne afhjælper nogle af de årsager, der i tidligere undersøgelser har været nævnt som barrierer for at tage en erhvervsuddannelse sideløbende med en sportslig karriere i form af manglende fleksibilitet, både i praktikperioder og i de planlagte skoleforløb (se: Storm, Rask, & Holskov, 2015). Således nævnes særligt mulighederne for at få godskrevet fravær, få supplerende undervisning og forlængede praktik- og skoleforløb som afgørende for, at man som eliteatlet kan gennemføre en erhvervsuddannelse. Dette er i overensstemmelse med, at atleterne konkret gør stort brug af de forskellige fleksible tilbud som ordningen indeholder (jf. afsnittet om samme tidligere i rapporten).

Atleterne er tilfredse med det forløb, de har været igennem

Den gennemførte survey viser mere konkret, at 39 pct. af atleterne har været 'tilfredse' med det erhvervsuddannelsesforløb, de har været igennem, og 30 pct. har været 'overvejende

tilfredse', hvilket er en samlet høj grad af tilfredshed (se figur 10). Færre har været 'overvejende utilfredse' (9 pct.) eller decideret 'utilfredse' (4 pct.).

Figur 10: Stor tilfredshed med erhvervsuddannelsesforløbet, pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvor tilfreds er du i dag samlet set med det ungdomsuddannelsesforløb du har gennemført/har været i?'. Tilfredsheden præsenteret samlet set (n=131), samt separat for dem, som har valgt et forlænget forløb (n=28) og de, som ikke har valgt et forlænget forløb (n=103).

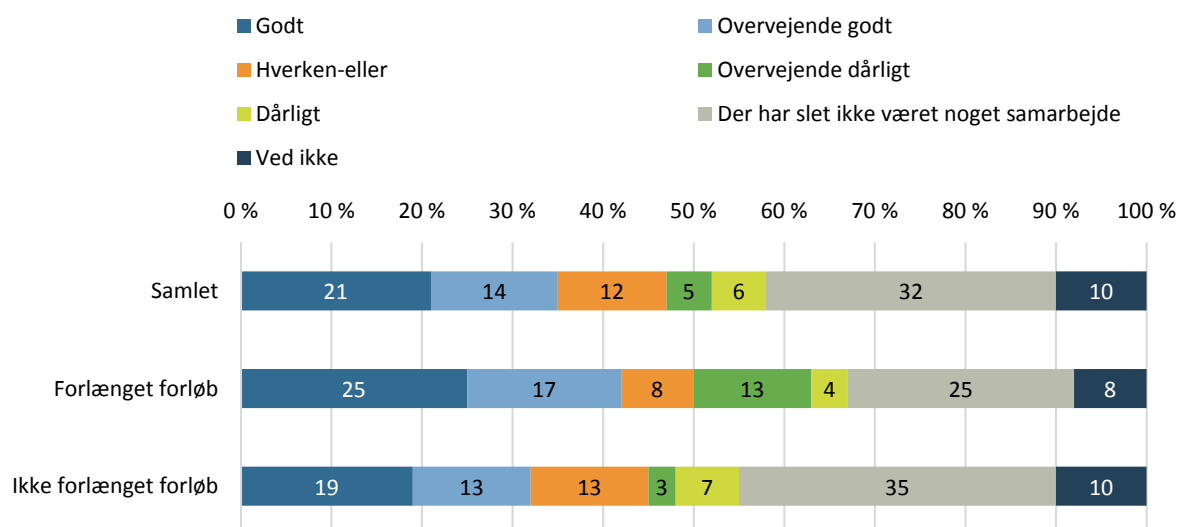
Det fremgår desuden af figur 10, at tilfredsheden med ungdomsuddannelsesforløbet er større blandt de idræts elever, der har valgt et forlænget forløb. Her er 42 pct. 'tilfredse' og 38 pct. 'overvejende tilfredse'. Til sammenligning er 39 pct. 'tilfredse' og 28 pct. 'overvejende tilfredse' blandt de idræts elever, som har valgt et forløb af normal varighed. Ingen er utilfredse. Flexibiliteten, der ligger i forlængelsen, tyder med andre ord på at være gunstig.

Samarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner og idrætsmiljøet er rimeligt – men med rum for forbedring

Evalueringen har ud over atleternes overordnede tilfredshed med deres dual career-forløb også haft fokus på de forskellige interessenters samarbejde, dvs. mellem uddannelsesinstitutionerne og dem, der har med atleternes sport at gøre, f.eks. klub eller forbund, og her svarer atleterne meget forskelligt.

Overordnet set angiver knap fire ud af ti (35 pct.), at samarbejdet har været 'godt' eller 'overvejende godt' (se figur 11). Hver tredje (32 pct.) angiver dog, at der slet ikke har været noget samarbejde, mens 11 pct. svarer, at samarbejdet har været 'dårligt' eller 'overvejende dårligt'. Resultatet giver anledning til overvejelser om, hvordan man kan fremme det tværgående samarbejde. Der er i hvert fald rum for forbedring.

Figur 11: Samarbejdet mellem sporten og uddannelsesinstitutionerne, pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvordan har du oplevet, at samarbejdet fungerer mellem din skole og dem, der har med din sport at gøre (f.eks. din klub eller dit forbund)' (n=131).

De idrættselever, som har valgt et forløb af almindelig varighed, angiver i højere grad, at der *ikke* har været noget samarbejde. Måske kan det hænge sammen med, at der i sagens natur er et større behov for samarbejde, når det drejer sig om et forlænget forløb – og resultatet er derfor ikke i sig selv problematisk.

Der stilles store krav om fleksibilitet hos praktikstederne

Hvor de fleste interviewede atleter angiver, at Team Danmark-ordningen giver dem bedre muligheder for at kombinere den sportslige karriere med en erhvervsuddannelse under skoleforløbene, så er der større variation i holdningerne til, om det er muligt at fuldføre de indlagte praktikforløb. Interviewene med atleterne peger således på, at der er stor forskel på, hvor stor den nødvendige fleksibilitet er på de enkelte praktiksteder.

En atlet, der er stoppet sin EUD-uddannelse, angiver f.eks. at han ikke kunne deltage i sin træning i nødvendigt omfang under praktikforløb. Selvom praktikstedet generelt var forstående for, at han skulle spille kampe, som kræver en del transporttid, så var det derudover svært at tilpasse de sportslige aktiviteter til virksomhedens arbejdsplan, der ofte krævede, at han var nødt til at arbejde længere andre dage. Efter et halvt år valgte han derfor at droppe uddannelsen, da hverken han eller de af hans holdkammerater, der var startet på en erhvervsuddannelse kunne få praktikforløbene til at passe sammen med holdets træningstider.

Alle de interviewede atleter, der stadig er i gang med en erhvervsuddannelse nævner, at de har været heldige med, at deres praktiksteder har været meget forstående og fleksible i forhold til at tilpasse arbejdstiderne til sportens krav. En atlet nævner dog, at det er vigtigt, at man som atlet også gør, hvad man kan for at give noget tilbage til praktikstedet:

”Jeg var måske lidt heldig, da jeg flyttede til (byen, red.) og aftalte med praktikken, at jeg bruger al min ferie og feriefriidage på sporten, og så må jeg betale resten selv. De seks uger har ikke været nok, så jeg har været nødt til at tage ekstra timer og bruge overarbejde til afspadsering senere. Jeg har så brugt en del afspadsering på (vedkommendes sport, red.), så jeg kun har været nødt til at betale et par enkelte dage selv”.

Atlet

En anden atlet fortæller, at han fik sin praktikplads gennem virksomhedsejerens engagement i hans klub, og netop dette personlige engagement har været helt nødvendigt for, at praktikken var vellykket:

”Altså praktikpladsen var allerede sikret gennem klubben, så den eneste udfordring har været, når min egen leder har været stresset og frustreret over, at jeg har så meget fravær. Men hans chef – altså direktøren i firmaet, som er (post i klubben, red.) – har jo en anden interesse i, at jeg får fri til træning og kamp, så for mig har det fungeret godt (...) Men det er ekstremt vigtigt, at lærepladsen er med på, at der er specielle krav. Hvis man ikke kan få fri, så er det umuligt (at gennemføre et praktikforløb, red.)”.

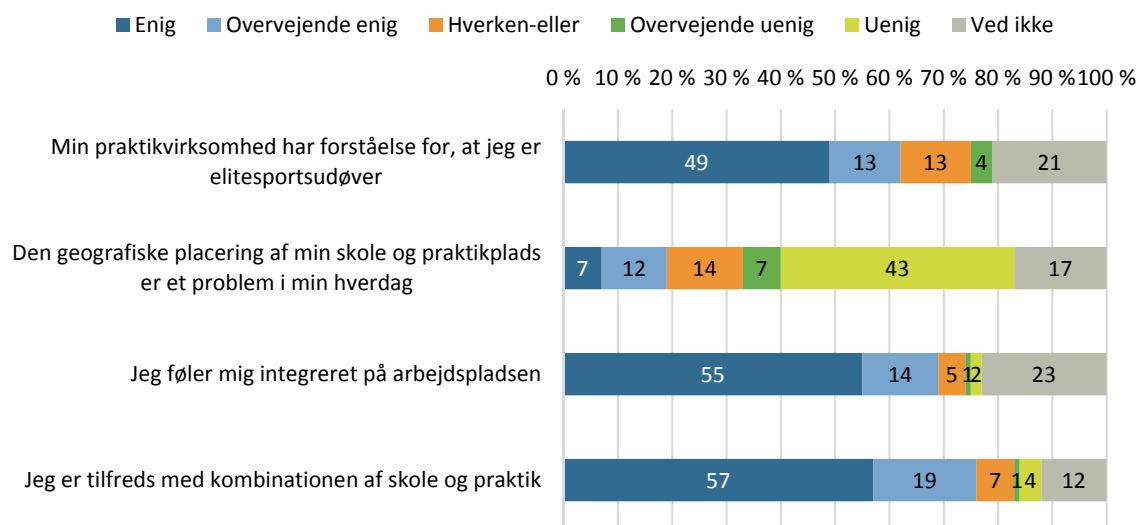
Atlet

Den gennemførte survey viser, at syv ud af ti idrætselever angiver, at det var ’nemt’ eller ’meget nemt’ at skaffe en praktikplads, mens tre ud af ti angiver, at det var ’svært’ eller ’meget svært’.

Tilfredsheden med praktikforløbene er stor

Hvad angår tilfredsheden med praktikforløbene mere generelt, så er den stor. Det kan ses i figur 12. Mere end halvdelen (62 pct.) angiver således, at de er ’enige’ eller ’overvejende enige’ i, at praktikvirksomheden har forståelse for, at de er elitesportsudøvere, mens otte ud af ti er ’enige’ eller ’overvejende enige’ i, at de føler sig integreret på arbejdspladsen. Atleterne er også tilfredse med kombinationen af skole og praktik, og den geografiske placering af skole og praktikplads er kun et problem for de færreste.

Figur 12: Stor tilfredshed med praktikforløbet, pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvor enig/uenig er du i følgende udsagn?' (n=131).

Den store grad af tilfredshed betyder omvendt ikke, at det i praksis er nemt at få de praktiske ender med skole, praktik og sport til at mødes. Nogle af de interviewede atleter peger f.eks. på, at det både under skoleforløb, men særligt under praktikforløbene er svært at få hverdagen tilpasset morgentræning i de enkelte klubber. Under skoleforløb er det i en vis udstrækning muligt at passe enkelte morgentræninger ind og derefter få samlet op på den manglende undervisning med supplerende undervisning. Men under praktikforløbene er det sværere at tilpasse morgentræning til en virksomheds arbejdsplan.

En enkelt af de interviewede atleter vurderede, at de skiftende skemaer på skolen ville gøre det svært at tilpasse skoleforløbene til livet som elitesportsatlet, hvilket var den primære årsag til, at vedkommende stoppede på uddannelsen kort efter, at vedkommende var begyndt:

"Det kan måske nok godt lade sig gøre (at tage uddannelsen, mens man dyrker elitesport, red.), men jeg følte, at jeg var nødt til at gå på kompromis med min sport, hvis jeg skulle kunne gå på skolen. Og så kan jeg jo altid tage uddannelsen senere".

Atlet

Det er dog også en pointe, at der er større forskel på de enkelte uddannelsesretninger og fag inden for erhvervsuddannelserne, end der er på de boglige uddannelser. Særligt i forhold til skiftende skemaer og varierende skoleforløb, hvilket kan gøre det sværere at planlægge uddannelse og elitesport på nogle erhvervsuddannelser i forhold til andre. Andre atleter angiver dog omvendt, at med den rette planlægning, så er det ikke et problem at tilpasse både sport og uddannelse.

"Jeg synes, at det hænger rigtig fint sammen for mig. Jeg føler i hvert fald ikke at det hæmmer (mine sportslige præstationer, red.)"

Atlet

De interviewede atleter peger dog på, at der er stor forskel på at være på skoleforløb og i praktik. Under praktikforløbene er der generelt mindre fleksibilitet i forhold til at kunne arrangere arbejdstiden i forhold til sporten og deadlines, ligesom arbejdsdagene er længere og mere fysisk krævende for nogle fag. Til spørgsmålet om det sportslige niveau lider under praktikperioderne svarer en af de håndværkerstuderende atleter:

”Det ved jeg ikke. Jeg ser det sådan, at jeg er mere træt efter en arbejdsdag, end når jeg går på skole. Det er med til, at jeg møder mere træthed op til træning, men det er en balancegang, for der er også nogle lange dage, hvor man er nødt til at hjælpe sin arbejdsplads (...). I forhold til mængden af træning, så har jeg kunnet få alle de timer, jeg har brug for. Det handler om at være ude i god tid, så man kan planlægge med mesteren, så det passer omkring perioder, hvor der er meget træning og stævner. Så, planlægning er nøglen for at det skal fungere”.

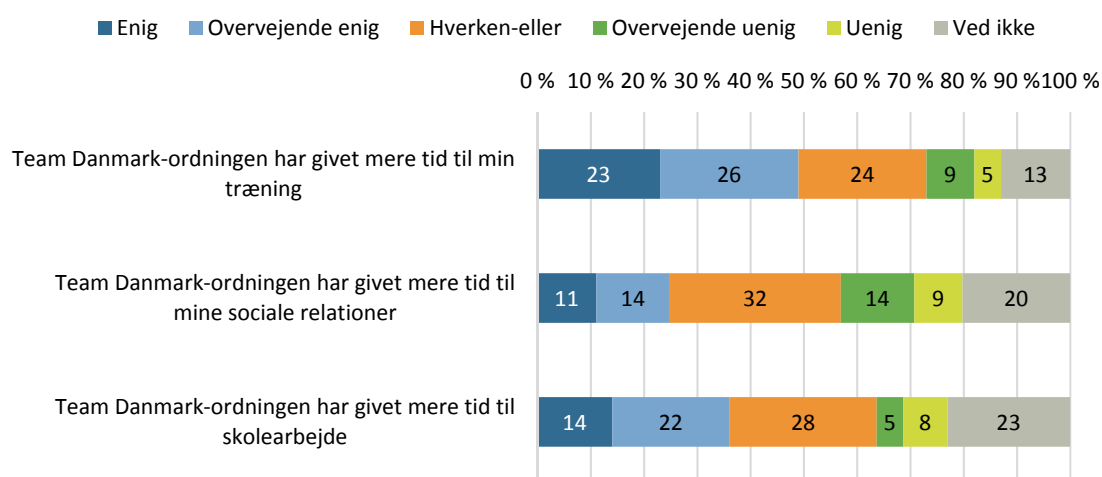
Atlet

Forlængelse betyder mere tid til både sport, uddannelse og arbejde

En stor andel af idrættseleverne er 'enige' eller 'overvejende enige' i, at ordningen har givet dem mere tid til deres træning (49 pct.), deres skolearbejde (36 pct.) og deres sociale relationer (25 pct.). Det kan ses i figur 13.

Selvom meget få angiver, at de er 'overvejende uenige' eller 'uenige' i, at ordningen har givet dem mere tid til træning, skolearbejde og arbejde, så udtrykker hver tredje, at ordningen hverken har givet dem mere eller mindre tid.

Figur 13: Ordningens indflydelse på tid til træning, skolearbejde og sociale relationer, pct.

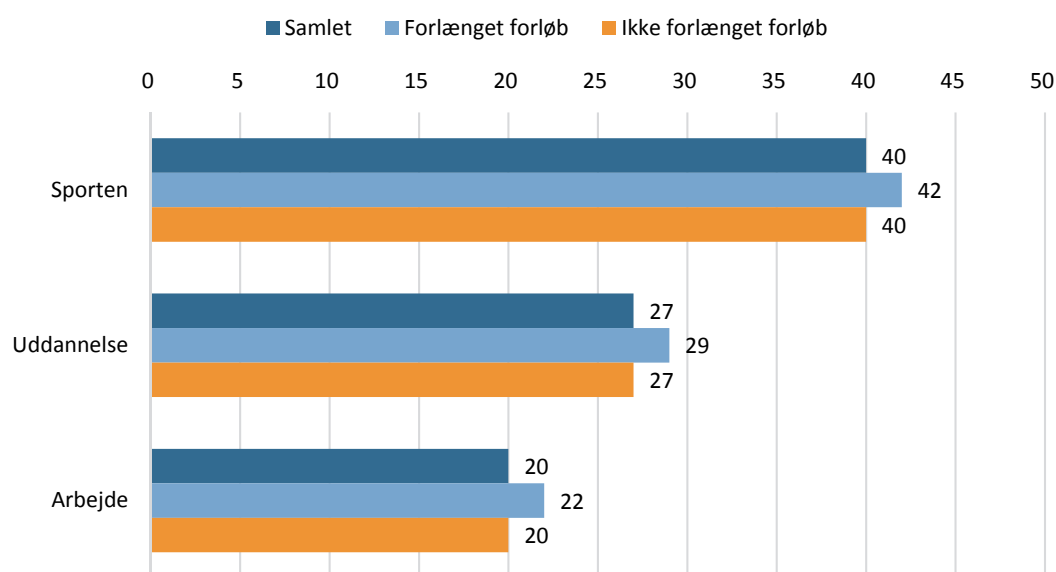
Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvor enig/uenig er du i følgende udsagn?' (n=131).

Gruppen, der har valgt et forlænget forløb, udtrykker i langt højere grad, at ordningen har givet dem mere tid til træning og skolearbejde, hvilket er i overensstemmelse med tidligere studier (jf. litteraturreviewet tidligere i rapporten). Over halvdelen af de idrættselever, der har valgt forlængelse, er 'enige' eller 'overvejende enige' i, at ordningen har givet dem mere tid til deres træning (49 pct.) og skolearbejde (54 pct.). Til sammenligning drejer det

sig om henholdsvis 42 pct. og 30 pct. blandt de atleter, som har valgt et forløb af almindelig varighed.

Yderligere har atleterne lavet et overslag over, hvor mange ugentlige timer de bruger/brugte på henholdsvis sport, uddannelse og arbejde under deres erhvervsuddannelse. Det kan ses i figur 14. Her viser det sig, at de atleter, der har valgt et forlænget forløb, også reelt i gennemsnit bruger flere timer om ugen på både idræt, uddannelse og arbejde sammenlignet med de atleter, som har valgt et forløb af almindelig varighed.

Figur 14: Gennemsnitligt timeforbrug pr. uge brugt på sport, uddannelse og arbejde, timer.

Transporttiden til skole, sport og arbejde er *ikke* inkluderet i det gennemsnitlige timeforbrug. Det skyldes, at transporttiden varierer meget på tværs af de enkelte atleter. Enkelte atleter angiver at bruge rigtig mange timer, hvilket skævvrider det samlede timeforbrug. Uanset hvad, så bør det gennemsnitlige timeantal tages med det forbehold, at der er en usikkerhed forbundet med, at den enkelte atlet retrospektivt skal vurdere sit gennemsnitlige tidsforbrug i en typisk uge.

Figuren viser også, at atleter bruger meget tid på deres sport og uddannelse. Gennemsnitligt ligger tidsforbruget – eksklusiv diverse transport – men inkluderet tid til både træning, konkurrence, uddannelse og arbejde – tæt på 90 (87) timer om ugen. For de, der forlænger er det samlede tidsforbrug oppe på over 90 timer (93).

Det er ganske meget og i øvrigt langt over det tilsvarende tidsforbrug, der blev registreret i evalueringen af gymnasieordningen i 2009 (Danmarks Evalueringsinstitut & Idrættens Analyseinstitut, 2009), hvor eleverne under ét og på de samme kategorier havde et samlet tidsforbrug på lidt over 70 timer. Timer brugt på sporten er især steget siden undersøgelsen i 2009, hvor atleterne kun brugte omkring 25 timer pr. uge.

Det er vanskeligt at pege på, hvorfor der er så stor vækst, og der er ikke grund til at tro, at udviklingen siden 2009 er vokset så meget – omend det er rimeligt at forvente en vis vækst. Det foreliggende materiale giver ikke mulighed for at præcisere årsagerne til forskellen nærmere, men tallene bør tages med et vist forbehold. Samlet kan det dog konkluderes, at

atleterne har en tidspresst hverdag med mange timers aktivitet. Det er også rimeligt at konkludere, at atleterne i denne aldersgruppe i dag har en mere tidspresst hverdag end de tilsvarende havde for lidt over ti år siden.

Muligheden for forlængelse betyder, at nogle atleter får en erhvervsuddannelse, som de ellers ikke ville få

Næsten halvdelen (44 pct.) af de atleter, der har valgt et erhvervsuddannelsesforløb af normal varighed svarer, at de godt kunne klare både deres sport og uddannelse uden forlængelse. Derudover svarer mere end halvdelen (58 pct.) af de atleter, der har valgt et forlænget forløb, at de godt kunne have gennemført deres ungdomsuddannelse uden forlængelse. Det viser, at mange Team Danmark-elever formentlig ville kunne gennemføre deres ungdomsuddannelse uden brug af forlængelse.

Men omvendt ses det også, at næsten hver tiende (8 pct.) klart afviser, at de ville være gået i gang med en erhvervsuddannelse uden mulighed for forlængelse. Hertil svarer næsten hver femte (17 pct.), at selvom de sandsynligvis var startet på en erhvervsuddannelse uden mulighed for forlængelse, så tror de ikke, at de ville have kunnet gennemføre uden.

Det er i høj grad de atleter, som er kommet længst inden for elitesporten, som gør brug af forlængelse. Næsten halvdelen (45 pct.) af de atleter, som har deltaget i OL, VM eller EM for seniorer har valgt et forlænget forløb, mens andelen er lavere blandt de atleter, der har deltaget i mesterskaber, som er lavere rangeret, f.eks. 21 pct. blandt de atleter, der har deltaget i internationale mesterskaber for seniorer.

Gruppen der er kommet længst inden for elitesporten, svarer også i højere grad, at de *ikke* ville være gået i gang med en ungdomsuddannelse, hvis de ikke kunne have fået den forlænget. Muligheden for forlængelse synes altså vigtig for en stor del af atleterne, særligt dem på højeste niveau, og der er grund til at konkludere, at nogle af de atleter, der har forlænget, ikke ville have kunnet gennemføre uddannelsen uden denne mulighed.

Performance i forhold til sportslige og uddannelsesmæssige resultater

Atleterne er i forlængelse af spørgsmålet vedr. tidsforbrug blevet spurgt til deres udbytte af ordningen, både i forhold hvordan de klarer sig på uddannelsen i forhold til andre elever, og i forhold til hvordan det at tage en erhvervsuddannelse påvirker deres sportslige præstationer og muligheder.

Der er som nævnt tidligere tale om subjektive vurderinger, men spørgsmålene er i fraværet af datagrundlag til at lave en objektiv analyse af spørgsmålet – og jf. litteraturreviewets pointer – stillet med henblik på i stedet at *vurdere*, om ordningen har en indvirkning på atleternes sportslige og uddannelsesmæssige performance. Både i positiv eller negativ retning.

De sportslige resultater

Kigger man på spørgsmålet om performance i forhold til den sportslige dimension, så synes ordningen at have en positiv effekt på atleterne. Samlet set angiver mere end halvdelen (52 pct.) af atleterne, at de er 'enige' eller 'overvejende enige' i, at ordningen har løftet deres sportslige niveau, mens kun 12 pct. angiver, at de er 'overvejende uenige' eller 'uenige' (se tabel 3). Dertil er det interessant, at ordningens positive effekt på det sportslige niveau angives til at være langt større blandt de atleter, som har valgt et forlænget forløb, og som samtidig er de af atleterne, der har præsteret på højeste niveau.

Tabel 3: Team Danmark-ordningen løfter atleternes sportslige niveau, pct.

	Enig	Overvejende enig	Hverken- eller	Overvejende uenig	Uenig	Ved ikke
Samlet	25	27	24	6	6	12
Forlænget forløb	38	33	8	4	0	17
Ikke forlænget forløb	22	26	28	7	7	10

Tabellen viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvor enig/uenig er du i, at Team Danmark-ordningen har løftet dit sportslige niveau?'. Svarfordelingen præsenteres samlet (n=131), samt separat for dem, der har valgt forlængelse (n=28) og dem, der har valgt et forløb af almindelig varighed (n=103).

Samme opfattelse af ordningens positive effekt på atleternes sportslige niveau deles ikke umiddelbart af de interviewede atleter. Det kan dog skyldes, at ingen af de interviewede atleter, der ikke er stoppet på deres uddannelse, har valgt et forlænget forløb. I stedet har de interviewede atleter fokuseret på at færdiggøre uddannelsen på normal tid, for på den måde at afslutte uddannelsen med eleverne fra deres oprindelige årgang, så længe uddannelsen ikke negativt påvirker deres sportslige niveau.

De uddannelsesmæssige resultater

I forhold til performance vedr. uddannelse er det et gennemgående træk blandt de interviewede atleter, at uddannelsen har et sekundært fokus, og at det er svært at følge med på lige fod med deres medstuderende. Det hænger sammen med, at atleterne er et sted i deres karriere, hvor de føler, at de ikke kan tåle at gå på kompromis med deres sport, hvis de vil have muligheden for at bryde igennem og nå så langt som muligt sportsligt. Adspurgt om sporten omvendt hæmmer det uddannelsesmæssige niveau svarer en atlet:

"Ja, jeg har omvendt mærket, at jeg taber noget på uddannelsen. For mig, bruger jeg jo uddannelsen og lærepladsen som en måde at finansiere min sport på. Så på den måde er det ikke uddannelsen, der er i fokus. Men det skal selvfølgelig gå hånd i hånd med sporten (...) Så kan jeg sagtens leve med, at uddannelsen er sekundær".

Atlet

At atleterne i dette perspektiv synes at performe lavere uddannelsesmæssigt, end de kunne, hvis de ikke indgik i et dual career-forløb (og dyrkede sport) står i modsætning til nogle af litteraturreviewets hovedpointer om at dual career-atleter præsterer på samme niveau eller højere.

Dog angiver næsten fire ud af ti (35 pct.) af atleterne i det udsendte survey, at de er 'enige' eller 'overvejende enige' i, at ordningen har løftet deres uddannelsesmæssige niveau, mens knapt hver femte (18 pct.) angiver, at de er 'overvejende uenige' eller 'uenige'. Det kan ses i tabel 4.

Tabel 4: Team Danmark-ordningen løfter atleternes uddannelsesmæssige niveau, pct.

	Enig	Overvejende enig	Hverken- eller	Overvejende uenig	Uenig	Ved ikke
Samlet	16	19	29	6	12	18
Forlænget forløb	29	21	25	4	0	21
Ikke forlænget forløb	13	19	29	7	15	17

Tabellen viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvor enig/uenig er du i, at Team Danmark-ordningen har løftet dit uddannelsesmæssige niveau?'. Svarfordelingen præsenteres samlet (n=131), samt separat for dem, der har valgt forlængelse (n=28) og dem, der har valgt et forløb af almindelig varighed (n=103).

Endvidere udtrykker hver tredje, at ordningen hverken har haft en positiv eller negativ indflydelse. Desuden ser ordningen ud til at have en større positiv indflydelse på uddannelsesniveaet blandt de atleter, som har valgt et forlænget forløb. Dette indikerer samlet set, at ordningen medvirker til at løfte atleterne og er i overensstemmelse med litteraturreviewets pointer gengivet tidligere i rapporten.

Fastholdelse og frafald

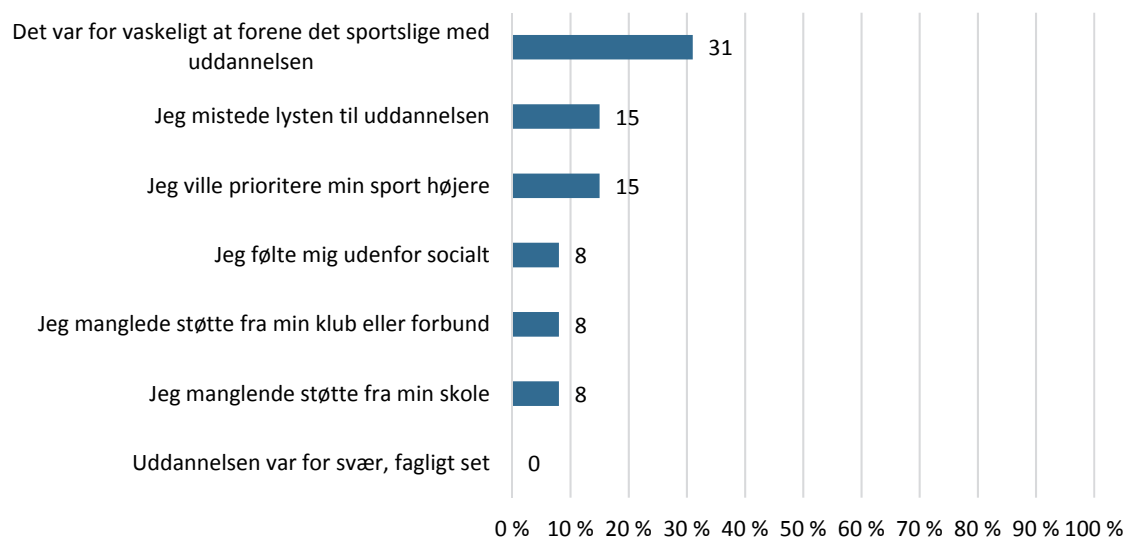
Frafaldsprocenten på erhvervsuddannelsen er 10 pct. blandt de sportsligt godkendte elever⁸, hvilket er lavere end frafaldet blandt andre unge på erhvervsuddannelserne (Danmarks Statistik, 2019). Frafaldet er størst blandt de elever, som har påbegyndt en EUD, hvilket også er tilfældet blandt andre unge (Danmarks Statistik, 2019). Frafaldet er desuden lavere blandt de elever, som har valgt et forlænget forløb (7 pct.) end blandt de elever, som har valgt et forløb af normal varighed (11 pct.). Det indikerer ligeledes en effekt ved ordningen.

Hovedårsagen til uddannelsesmæssigt frafald er vanskeligheder ved at forene sport og uddannelse

Den hyppigste årsag til frafald i *uddannelse* er vanskeligheden ved at forene det sportslige med uddannelsen (31 pct.), mens én ud af fem enten mistede lysten til uddannelsen (15 pct.) eller valgte at prioritere deres sport højere (15 pct.). Det fremgår af figur 15.

⁸ Frafaldsprocenten bygger på andelen, som har svaret 'Nej, jeg startede på en ungdomsuddannelse, men stoppede uden at fuldføre' på spørgsmålet: 'Er du på nuværende tidspunkt i gang med en erhvervsuddannelse?' (n=131).

Figur 15: Årsager til uddannelsesfrafald blandt atleterne, pct.

Figuren viser svarfordelingen på spørgsmålet: 'Hvorfor stoppede du på din ungdomsuddannelse undervejs uden at fuldføre (sæt gerne flere kryds)?' (n=13).

Desuden fremhæver enkelte atleter i surveyens åbne svarkategorier professionalisering i forbindelse med kontraktindgåelser eller udlandsophold som årsager til uddannelsesstop. Dette er i overensstemmelse med det kvalitative data fra interviewene med specialforbundsrepræsentanter (se afsnittet vedr. specialforbundenes perspektiv senere i rapporten), hvor det f.eks. bemærkes, at inden for fodbold bliver (fuldtids-)kontrakterne indgået med atleterne i en tidligere og tidligere alder. Desuden er der flere end tidligere, der kommer til udenlandske klubber og derfor afbryder deres ungdomsuddannelse.

Hver tiende atlet stoppede desuden, fordi de følte sig udenfor rent socialt (8 pct.) eller fordi de manglede støtte fra enten deres forbund og klub (8 pct.), eller deres skole (8 pct.). Ingen angiver, at uddannelsen var for svær, fagligt set, men enkelte respondenter nævner i surveyens åbne svarkategorier, at uddannelsen var noget andet end forventet. Andre fremhæver idrætsrelaterede årsager som f.eks. skader. Dette underbygger litteraturreviewets pointer om, at frafald – også rent uddannelsesmæssigt – kan skyldes sportslige kriser, fordi dual career-forløbet er sat op som et hele.

Årsager til sportsligt frafald er uklart

Samlet set er 20 pct. af atleterne stoppet med at dyrke deres sport på eliteniveau. Tre ud af fire stoppede undervejs i deres ungdomsuddannelse, mens én ud af fire stoppede efterfølgende.

En sammenligning af de atleter, som har valgt et forlænget forløb og de, som har fravalgt forlængelse viser, at frafaldet er størst blandt førstnævnte. Det er svært at give en håndfast konklusion på, hvorfor det særligt er atleter, der forlænger, der falder fra, men det kan være, at det hænger sammen med det forhold, at det er atleter, der er nået langt i deres elitekarriere, der stopper.

Som nævnt tidligere i rapporten, så er det i høj grad atleter med høje sportslige meritter, der vælger forlængelsen. Årsagen til stoppet kan derfor tænkes at hænge sammen med, at de har opnået det, de gerne vil med elitekarrieren. Det kan dog også skyldes, at netop disse atleter er dem med allerhøjest pres på at performe, hvilket måske har medført udbrændthed.

Det indsamlede data giver desværre ikke mulighed for at afklare dette spørgsmål yderligere, men som det fremgår af det tidligere afsnit vedr. tidsforbrug, så er det netop de atleter, der forlænger, der har det største samlede tidspres i hverdagen. Udover, at dette betinger, at de har behov for at forlænge, så kan det også være årsag til, at de stopper for at få en mere almindelig tilværelse, eller fordi de brænder ud.

Det generelle billede af ovenstående er, at ordningen for majoritetens vedkommende medvirker til fastholdelse både sportsligt og uddannelsesmæssigt. Der er som vist ovenfor nuancer og eksempler på, at atleterne alligevel brænder ud, og det er værd at understrege, at ordningen på den baggrund ikke er en decideret forsikring mod frafald eller altid tilstrækkelig til at hindre frafald blandt nogle atleter. Men det foreliggende data tyder ikke desto mindre på en effekt for de fleste, og der synes særligt at være to årsager til, at dual career-forløbet er hensigtsmæssigt.

For det første påpeger flere af de interviewede atleter, at muligheden for at tage en uddannelse sideløbende med den sportslige karriere er nødvendig for at kunne finansiere den sportslige karriere via SU og løn fra lærepladsen. Derfor styrker mulighederne for at have et dual career-forløb mulighederne for, at atleterne kan forlænge den sportslige karriere, samtidig med at de bedre fremtidssikrer sig selv med en uddannelse, hvis den sportslige karriere skulle glippe, eller hvis de render ind i en alvorlig skade.

For det andet giver et dual career-forløb atleterne mulighed for at fylde deres hverdag med andet end sport, hvilket mindsker muligheden for, at atleterne brænder ud i sporten. Atleterne nævner, at hverdagen kan blive tom uden en uddannelse eller arbejde ved siden af sporten, og at det ikke gavner den sportslige karriere bare at sidde derhjemme, når man ikke træner. Dette er i overensstemmelse med litteraturreviewets pointer i forhold til at opbygge en mere bred identitet, så atleten ikke kun er atlet, men også har identitet fra andre af livets områder. Om nødvendigheden af at tage en uddannelse ved siden af den sportslige karriere forklarer en atlet:

”Nu får jeg ikke støtte hjemmefra økonomisk, så det er en nødvendighed (at tage en uddannelse og få SU, red.), men det giver helt klart noget, at man også har noget ved siden af sporten. Min træner siger også, at det er vigtigt at have noget ved siden af sporten, så det ikke betyder alt i ens liv (...). Jeg kender også flere, der har måttet stoppe på grund af skader, og så er det godt at have noget”.

Skolernes perspektiv

Den overordnede idé med ordningen

Alle fem skoler, der er blevet interviewet i forbindelse med evalueringsarbejdet, udtrykker stor tilfredshed med forsøgsordningen og opbakning til værdierne bag. Ordningen bidrager ifølge en af repræsentanterne fra skolerne til, "at udvide paletten af muligheder" for de unge atleter, hvilket betyder, at Team Danmark bedre kan leve op til Eliteidrætslovens fordring om "at udvikle dansk eliteidræt på en social og samfundsmæssigt forsvarlig måde". Samtidig udtrykker repræsentanterne fra skolerne opbakning til dual career-ideen:

"Det er jo ikke samfundets interesse, mener jeg, at man har en masse eliteidrætsudøvere, og så den dag de er færdige med deres sport, så står de som... skal vi sige, hvis ikke de kan få arbejde inden for deres sport, så har de ingenting".

Repræsentant fra erhvervsskole

Ifølge skolerne er ordningen også vigtig, da selve tilstedeværelsen af ordningen medfører en større opmærksomhed om, at det overhovedet er muligt at tage en erhvervsuddannelse som elitesportsudøver. Ordningen er således et vigtigt signal til atleterne om, at dual career-idealet kan efterleves på anden vis end gennem gymnasiesystemet, som tidligere nævnt er den mest almindelige vej, som eliteatleterne tager.

Ordningen virker, men der er brug for mere kendskab til ordningens eksistens

Spurgt direkte til, hvorvidt ordningen virker, svarer alle skolerne, at det gør den. Men omvendt understreges det fra alle fem uddannelsesinstitutioner, at der er brug for endnu mere opmærksomhed omkring ordningens eksistens.

En central del af oplysningsarbejdet består i at gøre atleterne opmærksomme på, at ordningen overhovedet eksisterer på erhvervsuddannelserne. Da Team Danmark-ordningen har eksisteret længe for de gymnasiale uddannelser, udtrykker repræsentanterne fra erhvervsskolerne en bekymring for, at atleterne per automatik vælger en gymnasial uddannelse, selvom det reelt ikke er deres ønske. En repræsentant beskriver en samtale med en landstræner:

"Han sagde, at de 50 [atleter red.] han havde nede på samlingen, de 48 gik gymnasievejen. Og han sagde, at halvdelen ikke kan bruge den til noget som helst bagefter, fordi de skulle slet ikke have haft gymnasiet. Men det var muligheden".

Repræsentant fra erhvervsskole

En anden repræsentant følger op med en lignende pointe om, at hvorvidt ordningen er virksom fra skolernes perspektiv, i høj grad hænger sammen med volumen:

”For at det sådan skulle spille ind på det sted hvor jeg er, så skulle der for det første være nogle flere elitesportselever, sådan at der faktisk var noget volumen. Det er sådan typisk her efter sommerferien, så kommer der måske tre navne til mig på unge mennesker, der dyrker elitesport – og de har hver deres sportsgren (...) Det bliver bare sådan nogle små skræddersyede ordninger”.

Repræsentant fra erhvervsskole

De to citater understøtter pointen fra reviewet om, at atleternes uddannelsesvalg er et udtryk for en stiafhængighed, der er skabt gennem et institutionaliseret fokus på gymnasiale uddannelser og tidligere atleters uddannelsesvalg.

Problemstillingen er imidlertid, at det ikke nødvendigvis er hensigtsmæssigt, hvis en del af de atleter, der vælger det gymnasiale ungdomsuddannelsesområde ville være bedre stillet – og egnet – til at gå erhvervsuddannelsesvejen. Med henblik på at ændre dette og skabe større kritisk masse på erhvervsskolerne, er skabelse af øget kendskab til den fleksible ordning på erhvervsuddannelserne altså hensigtsmæssig.

En repræsentant fra erhvervsskolerne bemærker i øvrigt, at en håndtering af underrepræsentationen af Team Danmark-atleterne på erhvervsområdet, gennem skabelse af højere kendskabsgrad, ligger i fin tråd med den generelle politiske ambition om at øge optaget på erhvervsuddannelserne.

Hvad får skolerne ud af ordningen?

På trods af, at skolerne udviser tilfredshed med og opbakning til ordningen, udtrykker flere af repræsentanterne også, at ordningen er en væsentlig administrativ byrde. Dette hænger igen sammen med den manglende volumen. Når der er så få elever på Team Danmark-ordningen, er det vanskeligt at lave standardiserede forløb, hvor den ønskede fleksibilitet er indbygget, som man f.eks. ser på det gymnasiale område med hele elitesportsklasser.

Derudover kan ordningens tilbud, som f.eks. virtuel eller supplerende undervisning, være sværere at udnytte på erhvervsuddannelserne, da mange af timerne indeholder praktiske elementer, der kræver elevens tilstedeværelse. Flere af skolerne udtrykker således, at de slet ikke har benyttet sig af muligheden for supplerende undervisning og kun i mindre omfang benytter sig af virtuel undervisning. Ikke desto mindre udtrykker skolerne generelt opbakning til tilbuddet om supplerende undervisning, da det kan øge fleksibiliteten for atleterne.

Ifølge de interviewede repræsentanter fra skolerne benyttes tilbuddet om forlængelse af uddannelsestiden heller ikke særligt ofte af erhvervsskoleeleverne, hvilket i øvrigt er i overensstemmelse med indtrykket fra data fra de gennemførte surveys gennemgået tidligere i rapporten. En af skolerne estimerer, at to ud ti elever får brug for forlængelse, mens en anden af skolerne fremhæver, at forlængelse aldrig har været et problem for skolen og at der i øvrigt er meget få, der får brug for det.

Tilbuddet om den fleksible skolepraktik er det, der har den største opbakning blandt skolerne. Ifølge de skoler som har gjort brug af tilbuddet, fungerer skolepraktikken som tilsluttet for eleven.

”Så belaster det ikke mester, da han ikke har nogen lønudgift. Så, hvis der er perioder, hvor der er rigtig mange kampe eller rigtig meget træning f.eks., så kommer de måske ind til os i to måneder og er i skolepraktikken (...) Det er en rigtig god ordning”.

Repræsentant fra erhvervsskole

Flere af skolerne udtrykker, at de ønsker at se flere ressourcer til ordningen. Af øvrige forslag til forbedringer af ordningen er, at der bør stilles krav om, at eleverne har en mentor tilknyttet på skolen, og at denne mentor skal møde til løbende evalueringsmøder af ordningen i regi af Team Danmark.

Derudover anfører nogle af de interviewede erhvervsskolerepræsentanter, at man bør give Team Danmark-elever særlig fleksibel adgang til skolehjemordningen, hvor skolerne kan tilbyde skolehjemspadser, og frit valg af skolehjem, hvilket kunne forbedre elevernes geografiske fleksibilitet og skolernes muligheder for at opbygge særlige talentmiljøer.

Skolernes samarbejde med sporten og virksomhedernes

Samarbejdet mellem sportens aktører på den ene side og skolerne på den anden, er ifølge de interviewede erhvervsskolerepræsentanter godt. Skolerne oplever generelt, at klubberne også bakker op om dual career-idealet, og omvendt er skolerne villige til at være fleksible med tilrettelæggelsen af undervisningen for at imødekomme morgentræning.

Også samarbejdet med praktikvirksomhederne er som regel godt. Selvom ”de ikke lige-frem står i kø” for at tilbyde lærepladser, har ingen af skolerne oplevet meget store problemer med at finde praktikvirksomheder til Team Danmark-eleverne. Det er i overensstemmelse med indtrykket fra det tidligere gennemgåede surveydata.

Men samtidig udtrykker samtlige af erhvervsskolerne, at det er vigtigt, at praktikvirksomheden har en tilknytning til – eller interesse for – sport(en) for, at ordningen skal kunne lykkes. Skolerne henvender sig derfor i høj grad til sponsorer af klubber i lokalområdet eller virksomheder, hvor ejeren selv er tidligere (elite)sportsudøver.

Forudsætningen for et succesfuldt samarbejde er ifølge skolerne, at mesteren har en forudgående forståelse for de vilkår, som en Team Danmark-elev kommer med, og at mesteren er villig til at bruge ekstra ressourcer på at tilpasse sig til de fleksible vilkår. Forventningsafstemning mellem skolen, sporten og virksomheden står således helt i centrum af det succesfulde samarbejde om eleven. Som vi skal se i forbindelse med gennemgangen af det kvalitative data fra interviewene med praktikvirksomhederne senere i rapporten, er dette helt på linje med pointerne fremsat der.

Grundforløb, hovedforløb og forskelle mellem uddannelses typer

Ifølge skolerne fungerer grundforløbene ved både EUD og EUX godt, da der er god mulighed for at arrangere elevernes uddannelsesforløb på en fleksibel måde. De største udfordringer, der bliver udtrykt i forbindelse med grundforløbene og skoleforløbene er, at nogle lærere ikke er opmærksomme nok på, at nogle af eleverne går på uddannelsen på særlige vilkår. Skolernes respektive Team Danmark-ansvarlige melder dog, at det ikke er noget større problem end, at det kan løses gennem en snak med den pågældende lærer.

Hovedforløbene byder dog på lidt større udfordringer, og det er også her, at skolerne melder om størst frafald for Team Danmark-eleverne – både i forhold til deres uddannelse og deres sport. Ifølge erhvervsskolerne synes frafaldet blandt Team Danmark-eleverne dog ikke større end frafaldet blandt skolernes øvrige elever, hvilket også indikeres i rapportens afsnit om frafald tidligere.

Udfordringerne ved hovedforløbet angår særligt inklusion af praktikvirksomhederne som en tredje aktør i tilrettelæggelsen af elevens uddannelsesforløb, som beskrevet i afsnittet ovenfor.

Der er også markante forskelle for eleverne på tværs af de forskellige uddannelses typer. På tværs af de deltagende skoler blev der udtrykt stor skepsis i forhold til Ny Mesterlære-ordningen. Da grundforløbet på Ny Mesterlære erstattes med praktik, betyder det nemlig, at et af de mest fleksible forløb erstattes med et af uddannelsens vanskeligste elementer ift. elite-atleterne. Flere af skolerne udtrykker samtidig skepsis overfor EUX. En repræsentant fra skolerne fremfører:

”Vi har så også haft elever, som har sagt, at de kan se, at det bliver for meget (med EUX, red.). For det bliver faktisk ikke en dual, men en trial [tredobbelt, red.] karriere de skal have, når de har den her EUX”.

Repræsentant fra erhvervsskole

I samme tråd udtrykker en anden repræsentant bekymring for, at den større lektiebyrde, der følger af de flere boglige fag på EUX-uddannelsen, udfordrer mulighederne for et fleksibelt uddannelsesforløb.

Centraliseringsdiskussionen: Volumen vs. lokal viden

Som nævnt indledningsvist hænger erhvervsskolernes syn på, hvorvidt ordningen er virksom, tæt sammen med antallet af elever som skolen har på ordningen. For flere af repræsentanterne åbner dette op for overvejelser om, hvorvidt ordningen burde centraliseres.

På den ene side anføres det fra et par af repræsentanterne, at skolerne har brug for en større volumen af elever for at kunne tilbyde bedre standardiserede forløb, som man f.eks. ser på den gymnasiale ordning. Dette vil både kunne give eleverne bedre fleksibilitet og lette skolernes administrative byrder. For at skabe større volumen kunne man derfor vælge at centralisere ordningen.

På den anden side udtrykker en række af skolerepræsentanterne dog også skepsis over for denne løsning, da en centralisering af ordningen vil betyde et tab af lokale muligheder. For flere af skolerne er deres Team Danmark-elever således centreret om specifikke sportsgrene, som der dyrkes på højt niveau i lokalområdet. En centralisering vil betyde, at denne lokale specialisering vil gå tabt, og at nogle elever måske helt vil undlade at tage en uddannelse.

Hvad får atleterne ud af ordningen?

Team Danmark-eleverne er ifølge skolerne i vid udstrækning målrettede og pligtopfyldende elever, der kommer fra en bred skare af både sportslige og sociale baggrunde. Dog synes der at være en vis tendens til, at bogligt udfordrede unge vælger erhvervsuddannelserne. Dette er ifølge skolerne kun delvist et udtryk for de unges præferencer, men også et udtryk for et "åndssnobberi", hvor bogligt stærke elever presses af familie, venner og holdkammerater til at vælge de gymnasiale uddannelser.

Hvad angår elevernes uddannelsesmæssige frafald, er det som vist tidligere i rapporten ikke højere end blandt erhvervsskolernes øvrige elever. Flere af repræsentanterne fra erhvervsskolerne fremhæver, at det uddannelsesmæssige og sportslige frafald hænger tæt sammen:

"Frafaldet er næsten ækvivalent med, at man frafalder sporten (...). Jeg tror i hvert fald, at der er en stor tendens til at frafalde uddannelsen, når man frafalder sporten. Fordi det er sat op som en helhed".

Repræsentant fra erhvervsskole

De interviewede erhvervsskolerepræsentanter underbygger dermed litteraturreviewets pointe om, at frafald i uddannelsesmæssig eller sportslig sammenhæng skal ses som resultat af samme underliggende mekanisme om udbrændthed.

Årsagerne til frafaldet er dog mangeartede, men flere af repræsentanterne bemærker, at frafaldet både ved sport og uddannelse som oftest sker efter grundforløbene. En af erhvervsskolerepræsentanterne påpeger, at manglen på social forankring kan være et problem. Da skolerne kun har få andre elitesportsudøvere, kan de unge opleve deres uddannelsesforløb som "en ensom rejse".

Omvendt fremhæver flere af repræsentanterne dog, at nogle af atleterne synes, at det er rart at gå sammen med andre almindelige elever. Herved får de nemlig et afbræk fra deres sportsidentitet og en mulighed for at dyrke andre aspekter af tilværelsen. Dette er således i tråd med litteraturreviewets pointe om, at dual career-forløb kan tilføje flere dimensioner til elevernes identitetsdannelse, hvilket kan modvirke udbrændthed og dermed frafald.

Erhvervspraktikstedernes perspektiv

Den overordnede idé med ordningen

Alle de interviewede virksomhedspraktiksteder giver udtryk for, at de finder ideen med en fleksibel ordning på erhvervsuddannelsesområdet god og nyttig. Alle virksomhedspraktiksteder angiver ligeledes, at de gerne vil være med for at sikre de unge mennesker en meningsfuld uddannelse, der ikke blot gavner dem selv, men også virksomheden og lærlingen. Dual career-idealet står klart i det indsamlede interviewdata, og virksomhederne udtrykker, at de er gået ind i forløbet med udøverne med henblik på at udvise 'samfundssind' og fastholde udøverne i uddannelse samtidig med, at de kan få tid til at dyrke sport på eliteniveau. En af de interviewede udtrykker det således:

"Jeg er helt sikker på, at den (ordningen, red.) bør udbredes. Der findes jo ikke en erhvervsfaglig vej (...) og man har en problematik med, at man mangler lærlinge derude. Jeg synes, det er fedt – også Team Danmark-mæssigt – at man tænker over, at der er andre udøvere end de gymnasiale. (...) Det har vi brug for".

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Helt generelt er opfattelsen altså, at det er vigtigt, at tilbuddet eksisterer, ligesom det i teorien er nyttigt for udøveren og praktikvirksomheden. Den generelle pointe om, at der er få, der vælger ordningen – som det blandt andet fremgik af litteraturreviewet og afsnittet vedr. ordningens struktur og forløb – deler praktikvirksomhederne og beskriver, at ordningen på den baggrund er en nødvendighed, så flere kan motiveres til at vælge erhvervsuddannelsesvejen. På trods af den store opbakning, er det imidlertid også klart, at der ifølge de interviewede praktikvirksomheder er en række problemstillinger, der skal arbejdes med for at få ordningen til at fungere bedre i praksis.

Stort arbejde forbundet med at indgå i ordningen

Alle de interviewede praktiksteder giver f.eks. klart indtryk af, at de har meget arbejde forbundet med at tilrettelægge praktikken for den pågældende atlet. Det er i hovedsagen svært at planlægge virksomhedsforløbet, da atleten ofte er meget væk. Det gør det vanskeligt at få vedkommende ind i et kontinuert forløb, og det kræver, at praktikvirksomheden er opsat på og "villig til at få det til fungere," som en af de interviewede virksomhedsejere udtrykker det.

Samtidig fremgår det også af interviewene, at vanskelighederne vedr. planlægning er afhængige af sportsgren og det fag den pågældende lærling er inden for. Desuden spiller det også ind, hvordan klubben, som lærlingen er medlem af, tilrettelægger træningen. F.eks. kan morgentræning være et problem, når vedkommende er i virksomheden. Mange årlige rejsedage er også et problem, da det er vanskeligt at tilrettelægge et godt forløb.

En virksomhedsrepræsentant mener, at man godt kan planlægge sig ud af problematikkerne, mens en anden i højere grad peger på de vanskeligheder, der er forbundet med at indgå i ordningen:

”Jamen, det er ikke værre end at man kan planlægge sig ud af det. Det giver nogle udfordringer for servicelederen, hvis han [atleten, red.] tager fri til nogle specialtræninger og landsholdet eller andre ting, og så det ikke passer med de arbejdsopgaver, vi får. Men det er ikke værre end, det har kunnet lykkes”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Den anden virksomhedsrepræsentant er som nævnt mere skeptisk:

”Selvom vi putter det ind et program, så regner vi ikke med ham. Det er jo med sådan et firma, at når man har en lærling, det koster blod, sved og tårer fra os af, ikke. Den der regel om, at det man har tabt de to første år, det kan man hente ind det tredje, fordi så er det stort set selvkørende, det kan man ikke her. Og det er ikke fordi, han ikke er dygtig”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Udfordringerne er med andre ord til stede i den daglige planlægning. En af de virksomhedsrepræsentanter, der finder planlægningen nemmest, siger dog samtidigt, at den ordning han har lavet med atleten om, at vedkommende kun får løn for de dage vedkommende er der, er afgørende for, at de er gået med i projektet. Det gør det muligt at lægge det til ’i den anden ende’ i stedet, og derfor er det ikke så belastende for virksomheden økonomisk.

Virksomhedsrepræsentanten giver et eksempel fra en anden virksomhed, hvor man har aftalt netop det, at ”man lægger den tid lærlingen er væk på i enden af uddannelsen”. Vedkommende mener, at hvis ordningen skal være attraktiv for en virksomhed, så er det sådan man bør gribe det an.

Det samme er en anden af de interviewede virksomhedsrepræsentanter inde på ved at fremhæve, at man nok burde se noget nærmere på, hvordan virksomhederne kan kompenseres for det økonomiske tab, de har på at gå med i ordningen. En tredje giver udtryk for, at et eller andet skal man i hvert fald gøre:

”Man burde nok se på, om man kunne lave en eller anden gulerod for virksomhederne. Jeg har svært ved at sige præcis, hvad det skulle være, men en compensation eller en tak. Der er jo [f.eks., red.] ikke noget fælles for de virksomheder, der indgår i ordningen. Om det er nogle foredrag eller gøre det sexy på en eller anden måde, det ville jeg foreslå”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Hvad får virksomheden ud af ordningen?

Det er kendetegnende for de virksomheder, der er blevet interviewet, at de gået ind i forløbet, fordi de gerne ville. Det har været en særlig interesse f.eks. for sport (hvis ejeren eksempelvis selv har dyrket elitesport), eller en særlig forbindelse med klubben, f.eks. som sponsor eller personlige kontakter, der i hovedsagen har gjort, at virksomheden har engageret sig. Det stemmer godt overens med skolernes pointe om, at de som regel kun ser samarbejder med virksomheder (eller virksomhedsdirektører) med særlige præferencer for sport.

Alle de interviewede praktikvirksomheder giver dog samtidig udtryk for, at de ikke får nok værdi tilbage i forhold til, hvad der er af besvær med forløbet. Der er en fornemmelse af, at man som virksomhed giver mere end, der kommer tilbage i goodwill eller økonomi.

"Samarbejdet har været ok, men jeg er overrasket, stadig den dag i dag, hvor meget han [lærlingen, red.] er væk. Grundlæggende tænker jeg: Der bliver ikke tænkt særlig meget på arbejdsgiveren her. Nu gør vi noget ingen andre gør inden for den her branche, og alle råber på, at der skal komme noget forandring [i forhold til faglige uddannelser, red.], og så ville jeg da håbe, at der kom bare en lille smule tilbage til os".

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Virksomhedsrespondenterne påpeger f.eks., at de godt kunne ønske sig mere omtale af ordningen, så omverdenen blev opmærksom på, at deres virksomhed indgik i forløbet med en betydelig indsats. Mere anerkendelse og konkrete indtægter som følge af ordningen er også højt på ønskelisten, hvis ordningen skal være noget virksomheden vil gå ind i fremover.

"Jeg ved ikke, om der skulle være et klistermærke i vinduet eller sådan noget, men et eller andet bør der gøres. Vi høster ikke nogen billige point på det (...). Der er faktisk ikke nogen, der er kommet til os og sagt: Det fandme godt, at I gør det og giver os et skulderklap. Tværtom. Det er jo egentlig tankevækkende".

Praktikvirksomhedsrepræsentant

En anden af de interviewede praktikvirksomhedsrepræsentanter er mere direkte og siger, at det med pr., det er som at sparke en gammel ko bagi. Der sker i forhold til det pågældende specialforbund ingenting, sådan som vedkommende havde forventet det.

Man kan naturligvis diskutere, om det er specialforbundene, der skal medvirke til at gøre ordningen kendt, men praktikvirksomheden efterlyser under alle omstændigheder mere engagement fra atletens forbund i forhold til at understøtte forløbet, f.eks. ved at opfordre potentielle kunder til at bruge virksomhedens ydelser. Eller selv købe flere ydelser hos virksomheden, påpeger respondenterne fra praktikvirksomheden:

"De skulle komme lidt mere ud og se, hvad det egentlig er, der foregår – og være lidt mere aktive".

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Det generelle indtryk blandt virksomhedsrepræsentanterne er, at kendskabet til ordningen ligeledes er lavt i omverdenen og blandt virksomhederne. Konkret anfører en af dem, at han ikke selv kendte til ordningen før lærlingen og skolen kom til ham og spurgte, om virksomheden ville indgå i ordningen.

Der efterlyses igen mere generel 'reklame' for ordningen, og styrkelse af den opmærksomhed, som ordningen burde få. Her påpeges det, at Team Danmark måske kunne spille en rolle. Men også specialforbundene kan spille en rolle i formidlingen af ordningen – ikke bare i forhold til virksomheder og atleter, men også så andre i omverdenen får kendskab til

det arbejde, der gøres for atleterne. Direkte møntet på det pågældende specialforbund som vedkommendes lærling konkurrerer for, foreslår virksomhedsrepræsentanten:

”Ideen er fantastisk. Det er virkelig en sællert. Og jeg tror jeg ikke, at vi er så langt fra hinanden, men det kræver lige, at vi sætter os ned sammen og vasker tavlen ren. Hvad for nogle ønsker har I, og hvilke ønsker har vi?”

Praktikvirksomhedsrepræsentant

En anden af de interviewede virksomhedsrepræsentanter siger direkte, at hvor det er forholdsvis besværligt at få en ordentlig direkte økonomi ud af at indgå i ordningen, så håber vedkommende på, at der ligger noget reklameværdi i, at man som virksomhed udviser samfundssind. Men vedkommende ved ikke, om det konkret sker. Samme virksomhedsrepræsentant peger også på, at det nok er fordi virksomheden har en vis størrelse, at ”der er nogle flere at flytte rundt på”, at de bedre kan håndtere at have en lærling på fleksible vilkår.

Hvad leverer atleterne tilbage til praktikvirksomheden?

Der er lidt blandede erfaringer blandt de interviewede erhvervspraktiksteder i forhold til, hvad de pågældende lærlinge leverer tilbage. Flertallet giver udtryk for, at det er meget dedikerede lærlinge, de har fået. Det er unge mennesker, der pga. deres sportslige disciplin ved, hvordan man planlægger og tilrettelægger en opgave, og de står ikke og hænger i hjørnerne. Dette er i overensstemmelse med pointerne fra litteraturreviewet i den forstand, at atleterne klarer sig godt uddannelsesmæssigt, fordi elitesportsudøvelse optræner særlige kompetencer hos atleten. En af de interviewede virksomhedsrepræsentanter udtrykker det på denne måde:

”Der har vi at gøre med en mand, der har disciplin; der kan arbejde under pres (...). Idrætsudøvere kan altså bare noget som mange andre måske bare har lidt sværere ved – og det er at have disciplin og møde, og sætte en ære i at gøre tingene ordentligt. Og så er der meget sjældent sygedage”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

En anden af de interviewede virksomhedspraktikrepræsentanter har dog et lidt andet syn på det. Således er det vedkommendes indtryk, at lærlingene i hovedsagen er mest fokuseret på deres sport, også i perioder hvor rejseaktiviteten f.eks. ikke er så høj. Lærlingen skal stadig passe sin træning, og det optager vedkommende, så selvom man ikke er i en spidsbelastningsperiode rent sportsligt, bliver der ikke nødvendigvis givet ekstra arbejds-mæssigt – selvom man kunne forvente det.

Om elitesportsfolk decideret oparbejder særlige egenskaber vedr. dedikation og fokus, stiller en anden erhvervsvirksomhed også spørgsmålstegn ved. Det er korrekt, at de, der har været gennem virksomheden – og som også har dyrket elitesport – alle har været engagerede og dygtige, men måske er det mere personafhængigt, end det er en decideret egenskab ved elitesportsfolk, påpeges det.

Det kan også hænge lidt sammen med, hvor i tilværelsen vedkommende er, hvor moden vedkommende er og så fremdeles. Den interviewede repræsentant for erhvervspraktikvirksomheden pointerer, at han også har oplevet samme dedikation fra andre lærlinge. Det hænger ikke nødvendigvis kun sammen med, at sporten virker positivt ind på udøverens generelle liv.

Denne pointe taler imod, at elitesportsdyrkelse eller dual career-ordningen i sig selv pr. automatik skulle gøre en forskel for, hvordan atleterne klarer sig i det civile liv. Det kan være, at den gør for nogle ved at gøre dem i stand til at håndtere en stor arbejdsmængde - og give dem et bredere identitetsmæssigt perspektiv på tilværelsen - men det er måske ikke alle, der er i stand til at oparbejde de evner. Eller som man kan modvirke udbændthed hos.

Samarbejde med interessenterne

Generelt påpeger de interviewede virksomheder, at samarbejdet med de involverede interessenter er godt, men det er varierende, hvor meget samarbejde man har i det daglige. Flere af erhvervspraktikvirksomhederne er meget tilfredse med samarbejdet med skolen, hvor der har været stor fleksibilitet og hjælp med at få tilrettelagt forløbet, så lærlingen kunne komme gennem uddannelsesforløbets forskellige faser. Der er dog også et eksempel på, at skolen har kludret i planlægningen af skoleforløbet, så lærlingen er nødt til at vente et helt år med at tage næste periode. Den pågældende erhvervspraktikant anfører, at vedkommende ikke mener, at den pågældende skole var parat til at være med i ordningen.

De fleste af de interviewede virksomheder har også haft kontakt og samarbejde med atletens respektive specialforbund, og det har i nogle henseender fungeret godt, men også i andre sammenhænge usammenhængende eller mudret. En enkelt virksomhedsrepræsentant peger på, at "det lidt var sådan, at nu skulle vi have gang i det her forløb, og da det så var på plads, mistede forbundet interessen".

Problemstillingen med manglende kommunikation udspiller sig også i forhold til planlægning af forløbet, hvor en af repræsentanterne fra erhvervspraktikvirksomheden beskriver, at vedkommende savner en mere proaktiv indsats fra forbundets side i forhold til planlægning.

Dog udtrykker nogle af erhvervspraktikstederne, at der er meget stor tilfredshed med samarbejdet med de skoler som deres lærlinge tager deres skoleforløb af ordningen fra. Særligt giver en af praktikvirksomhederne udtryk for, at der har været utrolig stor fleksibilitet i forhold til konkrete problematikker undervejs.

Hvad får atleterne ud af forløbet – ifølge erhvervspraktikstederne?

Erhvervspraktikstederne udtrykker, at atleterne også slås med alle de almindelige spørgsmål om, hvad de skal med livet – på samme måde som andre unge mennesker. Det kommer i overensstemmelse med litteraturen gennemgået tidligere i rapporten til udtryk ved, at de kan være forvirrede og udbændte. Det er en stram tilværelse, hvilket blandt andet viser sig i en meget travl dagligdag, og det kan være belastende. Det er derfor vigtigt, at der er nogen i systemet, der guider dem gennem de kriser, der kan opstå.

Der er også blandt nogle af repræsentanterne for erhvervspraktikvirksomhederne usikkerhed om, hvorvidt lærlingene får det rette udbytte af forløbet – dvs. om ordningen reelt hjælper udøverne til at performe tilfredsstillende i uddannelsen. Det er f.eks. problematisk, når atleterne er meget væk på rejser eller med spidsbelastninger i forhold til træning eller konkurrence.

”Det er svært at sige: Du skal starte på den her opgave, og den skal være færdig om otte uger. Det kan jeg ikke, for da skal han til [nævner en udenlandsk destination, red.] og deltage i et stævne. Man skal hele tiden tage hensyn, hensyn og hensyn”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Repræsentanten for erhvervspraktikvirksomheden forklarer, at det hele er lagt an på sportens betingelser. Selvom den pågældende lærling ikke har kvalificeret sig til en kommende stor turnering, og der derfor går et år inden, der kommer noget stort igen, så skal lærlingen alligevel deltage i en masse stævner lige oven i den tid på året, hvor virksomheden har aller mest travlt. Det er u hensigtsmæssigt.

”Der er det lidt sådan, jeg tænker: Er der ikke nogen (der kan se det, red.) eller er det mig, der hver gang skal gå her og blive knotten og sur – og sige: ’Hey, hvad med os’? Der er ingen bremse. Det kører bare. Der kunne der godt være én fra f.eks. forbundet, der sagde: ’Hov, skulle vi ikke lige tænke os om?’ Og der tror jeg, at de nok bliver lullet lidt i søvn af, at de der normalt er de bedste, det er studerende alle sammen. De kan jo bare hoppe og springe på deres studie”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Udfordringen er, at atleterne får sværere ved at nå gennem de faglige forløb, de reelt bør for at blive dygtige nok som udlærte. Denne problemstilling er alle de interviewede virksomhedsrepræsentanter inde på, og det peger i retning af en bekymring over, hvorvidt atleterne performer godt nok i forhold til den uddannelsesmæssige dimension, hvilket i en vis udstrækning står i modsætning til resultaterne fra den eksisterende forskningslitteratur gennemgået tidligere i rapporten.

Dog peger en af de interviewede repræsentanter fra praktikvirksomhederne på, at den lærling de har, har i skoleregi oplevet meget stor fleksibilitet og stor forståelse for, at der skal være plads til sporten. Lærlingen har fået hjælp til at håndtere de problemer vedkommende er løbet ind i, og det er et konkret eksempel på, at når det virker, så kan det gøre en stor forskel og faktisk få lærlingen til at fuldføre uddannelsen tilfredsstillende.

”Det kom til udtryk ved, at (...) han var meget ude og rejse (...). Han var 11 gange ude at rejse på et 20 ugers skoleophold. Det betød, at han fik nogle opgaver med, og man var fleksibel med at flytte rundt på de prøver, der skulle laves. Hvis han missede noget, tog man en snak med ham, om der var noget, han ikke forstod. Var der det, så blev der stillet med ekstra hjælp, så han kunne følge med”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Erhvervspraktikvirksomheden påpeger, at der var tilknyttet en mentor, som lærlingen kunne gå til, når der var noget. Dette peger altså i modsætning til ovenstående på, at ordningen konkret kan gøre en forskel og løfte eleverne, når den fungerer. Den interviewede virksomhedsrepræsentant anfører til sammenligning, at han gennem sit mangeårige virke har set, hvordan skolerne er efter lærlingene, når de har forskelligt fravær.

”Derfor er det helt afgørende at have sådan et system, hvis man vil have eliteidrætsfolk til at gennemføre en uddannelse som denne her”.

Praktikvirksomhedsrepræsentant

Kulturen på arbejdspladsen

Det fremgår også af interviewmaterialet, at det kan være vanskeligt for lærlingene at stemple mere løst ind og ud af arbejdspladsen end andre af de fastansatte. Det er klart, at det kan skabe gnidninger, når nogle medarbejdere har andre ansættelsesforhold end hovedparten af virksomheden.

Omvendt er det også det klare indtryk fra interviewmaterialet, at alle de interviewede virksomheder har taget denne problematik up front, og gjort alle i de respektive virksomheder klare på, at sådan er det nu engang. Der er en årsag til, at virksomheden er gået ind i forløbet, og det skal resten af personalet have forståelse for.

Der er også en af de interviewede virksomhedsrepræsentanter, der forklarer, at vedkommende ikke mener, at der har været problemer med det andet personale. Vedkommende påpeger, at der har været en generel accept af, at den pågældende atlet samtidig med det civile arbejde har forsøgt at dygtiggøre sig sportsligt. Det er et konkret eksempel på, at ordningen kan fungere i praksis, når forventningerne er afstemt.

Specialforbundenes perspektiv

Den overordnede ide med ordningen

Det er kendetegnende for de interviewede specialforbund⁹, at de alle finder den fleksible ordning for erhvervsuddannelsesområdet både hensigtsmæssig og god. I overensstemmelse med pointen fra litteraturreviewet om, at forholdsvist få atleter vælger erhvervsuddannelsesretningen, så er der ikke så mange af specialforbundene, der endnu har set mange atleter på ordningen, men alle bakker op om dens eksistens og mener, at den er vigtig.

”Jeg synes også, det er godt for vores samfund. Jeg synes, jeg hører politikere sige, at vi skal have flere til at tage håndværksmæssige uddannelser, ellers løber vi tør for håndværkere, så det giver god mening at sige, at, ja, det her skal fungere (...).”

Specialforbundsrepræsentant

⁹ Som nævnt indledningsvist er det ikke alle, men kun de i Team Danmark-regi mest prioriterede specialforbund, der er blevet interviewet i forbindelse med evalueringen. Det er derfor deres perspektiver, der fremlægges her.

Hvad angår erfaringerne med ordningen er de både gode og dårlige. En specialforbundsrepræsentant siger følgende om ordningen:

”For os er den virksom på almene gymnasie uddannelser. HTX mv. På erhvervsuddannelserne hvor man er tilknyttet en arbejdsplads som lærling, der har vi blandede erfaringer”.

Specialforbundsrepræsentant

De blandede erfaringer består ifølge respondenterne i, at af de få atleter, som har brugt ordningen, har én haft et fantastisk forløb, mens en anden har haft et forfærdeligt forløb. Begge var glade for skoleperioderne og fleksibiliteten, men mens den ene ifølge respondenterne var i en super virksomhed, så havde den anden en meget ufleksibel arbejdsplads.

Spørgsmålet om fleksibilitet er alle de interviewede endvidere enige om. Det er fuldstændigt afgørende, at praktikstedet har forståelse for atletens sportslige karriere og vil give den nødvendige fleksibilitet. Det, der skal arbejdes med, er at finde de praktiksteder, der er villige til det og kan se ideen med at have en atlet som lærling. Denne pointe understreges i øvrigt også af de interviewede atleter, der dog – som tidligere beskrevet – generelt er tilfredse med deres praktikforløb.

Hvad får specialforbundene ud af ordningen?

Specialforbundene ser som nævnt ordningen som et godt og nødvendigt redskab, der kan bruges i forhold til at sikre den sociale og samfundsmæssige dimension af de normer, dansk eliteidræt lovgivningsmæssigt styres efter.

Isoleret er det ikke indtrykket, at specialforbundene i den forstand får noget direkte ud af ordningen, men den understøtter deres generelle arbejde med elitesport – og der er den nyttig og et relevant tilbud i den vifte af muligheder specialforbundene i et helhedsperspektiv kan understøtte atleternes liv med.

Samarbejde med interessenterne

En specialforbundsrepræsentant peger på, at det er nøglen til at få praktikstederne til medvirke på ordningen, at virksomhederne ser den som et gode. Vedkommende gentager pointen med, at det i høj grad er netværk og personlige forbindelser, der bærer det – omend ordningen strukturelt har gjort gennemførelsen lettere. Hvis man skal udbrede ordningen og få flere til at vælge den erhvervsuddannelsesmæssige vej, så skal man nok gøre noget mere strukturelt for at få praktikvirksomhederne til at være med.

Specialforbundsrepræsentanterne peger på, at Team Danmark her kunne spille en større rolle, måske særligt i forhold til de håndværksmestre, der skal have atleterne ud som lærlinge. Det handler ifølge vedkommende om at styrke kulturen og forståelsen for, at her bidrager en række arbejdspladser med noget vigtigt i forhold til dansk eliteidræt og samfundet generelt. Den forståelse skal gerne styrkes internt mellem virksomhederne og eksternt i forhold til omverdenen.

”Det handler om ligesom at få en mester med på, at det her er ok, hvis atleterne f.eks. skal væk på en træningslejr, men jeg savner helt klart noget. (...) Jeg ved ikke, om man kan lave sådan et netværk med folk fra [erhvervslivet, red.]”.

Specialforbundsrepræsentant

En af de interviewede fra et andet specialforbund peger på, at det skal anskueliggøres bedre, hvordan nogle konkrete forløb kan skrues sammen, så det kan inspirere flere virksomheder og atleter til at gå i gang med et konkret forløb.

Hvad får atleterne ud af ordningen – set fra specialforbundenes side

Den viden, der præger interviewmaterialet på dette område, peger på, at en af årsagerne til, at der (endnu) er forholdsvist få, der vælger at gå efter en erhvervsrettet ordning skyldes den manglende institutionalisering af ordningen samt, at den er så ung. Dette er helt tilsvarende, hvad andre grupper af de interviewede giver udtryk for, og hvad pointerne fra litteraturreviewet fortæller.

Der er bred enighed blandt de interviewede specialforbundsrepræsentanter om, at det er ærgerligt, da der helt givet er nogle atleter, der ville få mere ud af at gå erhvervsuddannelsesvejen end ved f.eks. at vælge gymnasiet eller helt undlade at tage en uddannelse.

En specialforbundsrepræsentant er inde på, at ordningen efter vedkommendes opfattelse har kørt så kort tid, at det endnu er for tidligt at dømme den inde eller ude. Men vedkommende mener, at det helt klart er noget, der kan tage en større del af markedet.

”Der er helt klart nogen i vores regi, der ville have haft bedre af at gå erhvervsvejen”.

Specialforbundsrepræsentant

En tredje af de interviewede specialforbundsrepræsentanter er inde på samme pointe som en af erhvervspraktikrepræsentanterne om, at særligt små firmaer har vanskeligt ved at indgå i ordningen, fordi de er meget afhængige af den enkeltes arbejdskraft, hvorimod større virksomheder bedre kan absorbere det.

Som beskrevet tidligere har en enkelt af de interviewede atleter besluttet at udskudt at gå i gang med sin ønskede erhvervsuddannelse, fordi det ikke var foreneligt med hendes træningsprogram.

Det tyder på, at nogle idrætsgrenes trænings- og konkurrencestruktur er for vanskelige at tilpasse tilbuddet.

Overordnet er der dog enighed om, at de få udøvere specialforbundsrepræsentanterne har kendskab til, i det store hele har fået et godt udbytte af ordningen. Grunden til at få endnu tager den, skyldes manglende bevidsthed om den i flere led, og fordi det simpelthen er nemmere at vælge den traditionelle gymnasievej. De påpeger, at der bør arbejdes med dette, så flere af de involverede, både atleter og virksomheder, uddannelsesvejledere mv. bliver opmærksomme på tilbuddets eksistens, og de muligheder det indeholder.

Kulturen på arbejdspladsen

De interviewede specialforbundsrepræsentanter, der har haft atleter på erhvervsuddannelsesordningen, peger på problematikken med accept af atleterne særlige forhold, der også blev berørt tidligere. De peger på, at der er et reelt problem nogle steder, men det generelle billede forekommer dog imødekommende (jf. også atleternes perspektiv gennemgået tidligere).

Desuden er det klart, at praktikvirksomhedens fleksibilitet er helt afgørende for, at uddannelsen bliver vellykket. Med andre ord er det i de tilfælde, hvor ikke bare det kulturelle, men også det konkrete aspekt vedr. tilrettelæggelsen harmonerer, at ordningen er en succes for atleterne.

Konklusion og perspektivering

Denne evaluering har haft til formål at vurdere den fleksible ordning – den såkaldte 'Team Danmark-ordning' – på erhvervsungdomsuddannelsesområdet og dens måde at virke på. Det er sket gennem en sammenstilling og analyse af indsamlede kvalitative og kvantitative data, eksisterende viden og baggrundsmateriale.

I de følgende afsluttende afsnit samles der op på evalueringens hovedresultater, og de perspektiveres inden for evalueringens opdrag. Den efterfølgende stillingtagen til, hvad der skal gøres ved de skitserede problemstillinger – og af hvem – forholder rapporten sig således ikke til. Dét er op til områdets interessenter og nærmere politisk stillingtagen at arbejde videre på evalueringens vidensgrundlag og agere på de problemstillinger, der er blevet identificeret i rapportens analyse.

Hvad vidste vi? Og hvad er blevet bekræftet?

Evalueringens analyse og opsamling på eksisterende viden peger først og fremmest på, at der er en klar overrepræsentation af eliteatleter, der vælger at tage den fleksible ordning på det gymnasiale ungdomsuddannelsesområde – og dermed fravælger en erhvervsmæssig retning i deres ungdomsuddannelsesvalg. Ikke bare peger den eksisterende forskning på det, men det er også helt gennemgående i det indsamlede datamateriale, at sådan forholder det sig konkret.

At danske atleter i størst udstrækning vælger at tage den fleksible ordning på det gymnasiale ungdomsuddannelsesområde er ikke overraskende i forhold til, at ordningen på erhvervsområdet kun har haft opmærksomhed i få år, og eksplicit hjemmel til forlængelse kun har været en del af ordningen siden 2017. Den tilsvarende ordning på gymnasieområdet har været fuldt i spil siden 1988. Desuden har der været en generel stigning i søgningen i retningen af de gymnasiale ungdomsuddannelser. Samlet har det utvivlsomt skabt en stiafhængighed, der gør det mere naturligt for eliteatleter at vælge den gymnasiale vej i deres ungdomsuddannelse.

Samtidig har gymnasieskolen gennem lang tid institutionaliseret ordningen og vænnet sig til at håndtere eliteatleter. Det er nu almindeligt, at man kan tage sin gymnasiale uddannelse på denne måde, og systemet er i meget stor udstrækning gearret til det. På erhvervsungdomsuddannelsesområdet er samme grad af institutionalisering ikke opnået.

I evalueringen kommer det konkret til udtryk ved, at der er lav kendskabsgrad til og erfaring med ordningen blandt stort set alle de adspurgte: Atleter, skoler, lærere, trænere, praktikvirksomheder og vejledere – samt i den øvrige omverden. Dette på trods af, at der er sket en stigning i antallet af sportsligt godkendte atleter på 70 pct. siden Team Danmark satte fokus på området i 2015/2016.

Stor opbakning til ordningen

På trods af den lave kendskabsgrad til erhvervsungdomsuddannelsesordningen, så er det ikke desto mindre vigtigt at understrege, at alle de samme aktører bakker op om ideen med den fleksible ordning.

Det er kendetegnende, at stort set alle finder den nødvendig og hensigtsmæssig både i forhold til atleterne og samfundet som sådan, og for Team Danmarks forpligtigelse til at leve op til sit lovbestemte formål om at tilrettelægge støtten til dansk eliteidræt på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde. Der er også gode erfaringer med ordningen rundt om i landet, og evalueringen tyder på, at ordningen i flere henseender er en succes.

Atleterne har en presset dagligdag

I evalueringen af den tilsvarende ordning på det gymnasiale område fra 2009 (Danmarks Evalueringsinstitut & Idrættens Analyseinstitut, 2009) fremgik det, at atleternes dagligdag var tidsmæssigt presset. Det samme er gældende for de atleter, der enten er i gang med eller har afsluttet forløbet under fleksible forhold på erhvervsuddannelsen i dag.

Meget tyder på, at den mængde tid atleterne bruger på sport, uddannelse og evt. arbejde er højere set i forhold til det, de tilsvarende atleter på gymnasieområdet brugte tilbage i slutningen af 00'erne. En formodning om, at presset på atleterne i dag er steget, kan dermed bekræftes, og gjort forskellige former for støtte nødvendige, hvis atleterne skal fastholdes i sport og uddannelses uden at brænde ud.

Evalueringen har imidlertid også frembragt opmærksomhed på en række nye forhold, der er relevante for at skabe en bedre forståelse for, hvordan ordningen endnu bedre kan understøtte atleterne fremadrettet.

Hvad har evalueringen givet af ny viden?

En mere kompleks ordning end på det gymnasiale område

Først og fremmest er en central forskel i forhold til det gymnasiale område det indlysende forhold, at der er en ekstra interessant i spil i den kabale, der skal gå op vedr. eliteatletens dual career-tilværelse. Ud over atleten selv, vedkommendes skole og idrætsgrensspecifikke forhold (f.eks. i forhold til klub og specialforbund, Team Danmark mv.), er erhvervspraktikstedet også en helt central spiller, der gør spørgsmålet om forløbets succes ekstra komplekst.

Lægger man dertil, at der kan være forskelle på de praktikvirksomheder, der er i spil i henseende til fag(kultur), omgangstone og forståelse for atletens specifikke forhold, så fremstår problematikken med at skabe et godt forløb som større, end det er tilfældet på det gymnasiale område, hvor ordningen har været i gang siden slutningen af 1980'erne. Her er ordningen institutionaliseret på landets gymnasier og i bevidstheden på de fleste interessenter rundt om atleten, hvilket øger mulighederne for at skabe et godt forløb. I gymnasieskolen er vejen med andre ord mere lige og asfalteret, men den ekstra komponent på erhvervsuddannelsesområdet er i sig selv en udfordring.

Det er desuden kendetegnende, at det er virksomheder, der på en eller anden måde har en relation til en sportsgren, en klub eller atlet, der går ind i forløbet. Virksomhederne gør det, fordi der er en form for *relation*, og det tyder på, at det kan være en barriere for at udbrede ordningen mere generisk.

Samtidig er det ikke omkostningsfrit for erhvervsvirksomhederne at gå ind i forløbene, og evalueringen viser, at det i sig selv er et problem, der i videre perspektiv har konsekvenser for ordningens succes. Vi vender tilbage til denne centrale problemstilling senere.

Den institutionaliserede vej er gymnasieordningen

Nogle af de interviewede repræsentanter fra skolerne peger på, at en vis del af eliteatleterne vælger gymnasievejen, fordi det virker naturligt, selvom det ikke nødvendigvis er det uddannelsesmæssigt rette for dem. Dele af årsagen skal findes i gymnasietilbuddets nævnte institutionalisering, andre dele fordi erhvervsuddannelsesordningen har en lav kendskabsgrad. Evalueringens resultater tyder på, at dette har konsekvenser for søgningen til erhvervsordningen.

Det vil derfor være relevant at få udbredt kendskabet til ordningens muligheder – også på erhvervsområdet – således, at flere ser erhvervsuddannelsesvejen som et relevant og brugbart alternativ for dem, og flere af de involverede aktører bliver klar over mulighederne i ordningen. Det er evalueringens klare vurdering, at dette – sammen med spørgsmålet om, hvordan erhvervspraktikvirksomhederne engagement sikres fremadrettet – er en akilleshæl i ordningens fremtidige succes.

Ordningen støtter atleterne sportsligt og uddannelsesmæssigt

Set i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt ordningen medvirker til at understøtte atleterne sportsligt og uddannelsesmæssigt, kan evalueringen svare bekræftende. Der er ganske vist visse metodiske problematikker forbundet med at måle spørgsmålet tilstrækkeligt objektivt, men på grundlag af evalueringens tilnærmede operationalisering, kan det konkluderes, at ordningen bidrager positivt til atleternes dual career-forløb. Meget tyder på, at atleterne når det sportslige og uddannelsesmæssige niveau, de skal, hvilket understøttes af ordningen.

Evalueringen kan ikke svare på det kontrafaktiske spørgsmål om, hvordan atleterne ville have klaret sig uden ordningens eksistens, men meget af evalueringens data – som fremlagt i rapportens tidligere afsnit – peger på, ordningen mere konkret formuleret medvirker til at modvirke udbrændthed og letter deres dual career-liv. Det er i det store hele i overensstemmelse med den viden tidligere studier af lignende dual career-forløb også viser.

Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at ordningen er en forudsætning for, men ikke altid tilstrækkelig i forhold til fastholdelse i sport og/eller uddannelse. Det skal forstås således, at ordningen er en hensigtsmæssig ordning, der kan hjælpe udøverne med at få idræts- og uddannelsesforløbet til at lykkes, men det ikke en garanti for, at det altid er en succes. Nogle atleter falder fra uanset de fleksible muligheder, og det kan have mange årsager, som evalueringen ikke tilstrækkeligt nuanceret har kunnet opklare.

Det korte af det lange er, at et dual career-forløb ikke (kun) er en dans på roser, men et forløb med stort (tidsmæssigt) pres på den enkelte. Det skaber fra tid til anden udbrændthed hos atleterne, og det er vigtigt at være opmærksom på dette forhold. Atleterne skal have støtte og vejledning løbende gennem forløbet, men uden denne støtte – f.eks. gennem ordningens fleksible muligheder – så er det ganske sandsynligt, at langt flere ville falde fra før eller siden.

Mange vælger ikke at forlænge

Når dette er tilfældet, kan det virke paradoksalt, at mange faktisk vælger ikke at forlænge deres uddannelse. Men man skal forstå, at atleterne er under påvirkning fra mange sider i deres liv. De tager også bestik af omverdenens forventninger og adfærd og vil gerne leve op til dem eller gøre det samme som 'almindelige mennesker' gør. Evalueringen tyder f.eks. på, at atleterne lader sig påvirke af, at deres jævnaldrende eller andre af deres atletkollegaer gennemfører på almindelig tid.

Andre atleter gennemfører bevidst på almindelig tid med lavere uddannelsesmæssigt udbytte, af sportslige hensyn. F.eks. fordi de udviklingsmæssigt kan toppe som andre inden for deres idrætsgren efter endt ungdomsuddannelse eller hellige sig sporten derefter. Måske skyldes den manglende forlængelse, at det passer bedst ind i deres sportslige udviklingsforløb, hvis de f.eks. skal til udlandet og forfølge drømmen eller får en kontrakt som professionel. Men helt konkret skyldes fraværet af mange, der forlænger, at de ikke har behov for det. Det er i hvert fald atleternes egen forklaring.

Der er nogle af de interviewede, der giver udtryk for, at nogle af atleterne faktisk vejledes til at tage uddannelsen på almindelig tid eller udskyde den til senere, fordi det passer bedre med den sportslige karriere. Desuden er der mange, der gør brug af den fleksible ordnings øvrige muligheder, selvom de ikke forlænger - og det gør uden tvivl en forskel for deres forløb.

Det er vigtigt at understrege, at selvom relativt få forlænger, så er det ikke nødvendigvis et udtryk for, at ordningen ikke fungerer. Tværtimod. Det synes i langt højere udstrækning at være et udtryk for, at der er mange individuelle og idrætsgrensspecifikke årsager til de enkelte atleters konkrete valg i deres dual career-forløb.

Hvad er der grund til at hæfte sig ved?

Evalueringen af Team Danmark-ordningen på erhvervsuddannelsesområdet frembringer flere forhold, som det er værd at hæfte sig ved. Fremadrettet kan de tjene som opmærksomhedspunkter vedr. forbedring af ordningen.

Stor grad af opbakning til principperne bag ordningen

For det første er det vigtigt at bemærke, at der på alle de store linjer er fuld opbakning til ordningen. Det gælder – som nævnt - fra alle interessenter rundt om den: Atleter, skoler, erhvervspraktiksteder og specialforbund. Alle har glæde af ordningen og alle er glade for, at den eksisterer som tilbud. Ordningen med forlængelse er endnu ung, og derfor er der

endnu indkøringsvanskeligheder, men evalueringen kan ikke underbygge, at der skulle være grund til ikke fortsat at udbyde muligheden. Der er flere grunde til dette.

Dels er det gennemgående, at alle interessenter rundt om ordningen bakker den op og finder den hensigtsmæssig. Dels tyder resultaterne på, at den muliggør, at nogle atleter får en uddannelse, de ellers ikke ville få eller ville få et dårligere udbytte af. Ordningen muliggør også, at flere eliteatleter kan gå den vej, der passer bedst til deres uddannelsesmæssige talent. Og endelig ser ordningen reelt ud til at lette atleternes dual career-tilværelse.

Det manglende kendskab til ordningen skal bedres

For det andet er det en klar konklusion fra evalueringen, at kendskabsgraden til ordningen endnu er for lav. Blandt alle ordningens interessenter - atleter, trænere, lærere, vejledere, praktikvirksomheder, på skolerne, i omverdenen osv. - er der svagt kendskab til ordningen, og det er et problem af flere årsager.

Dels hindrer det en højere frekvensmæssig brug af ordningen, der kan tilfredsstille skolerne ønsker om større elevvolumen (og medfølgende større kvalitet), og dels betyder det, at der er nogle atleter, der vælger en forkert vej i deres uddannelsesforløb, fordi de ikke vidste, at ordningen eksisterede.

Det er en af evalueringens klare hovedpointer, at der skal arbejdes på at forbedre kendskabet til ordningen, så den på længere sigt kan blive velfungerende og et attraktivt alternativ til den tilsvarende ordning på det gymnasiale ungdomsuddannelsesområde.

Virksomhederne skal have mere igen

For det tredje er det vigtigt at være opmærksom på, at de involverede praktikvirksomheder alle peger på, at det er besværligt at indgå i de fleksible ordninger, ligesom de samtidig savner at få mere anerkendelse og direkte 'payoff' for den indsats, de gør for at få forløbet til at fungere. Opmærksomheden på denne problemstilling er signifikant fordi, praktikforløbet udgør en ekstra, men meget vigtig komponent i atleternes forløb.

Det er som nævnt kendetegnende for de praktikvirksomheder, der går ind i ordningen og medvirker til at lave et praktikforløb, at de typisk gør det, fordi de har en særlig relation til den atlet, det vedrører. Det kan også skyldes, at virksomhedens ejer selv har dyrket elitesport eller på anden måde er involveret i forhold til den klub eller forening, hvor den pågældende atlet dyrker elitesport. Set fra atletens synspunkt er det helt optimalt, og det kommer også til udtryk ved, at atleterne generelt er meget tilfredse med deres respektive praktikforløb, fordi der netop - hvilket atleterne også giver udtryk for - tages stor grad af hensyn til dem.

Men det er samtidig kendetegnende, at det er den særlige relation som praktikvirksomheden har til sporten, eller atleten, der i hovedsagen driver engagementet, og selvom denne evaluering ikke direkte kan svare på, om der er andre virksomheder 'derude', der også gerne ville lege med om et lign. forløb, uden at den slags personlige eller netværksmæssige årsager gør sig gældende, så må det lægges til grund, at alt andet lige er vanskeligt at engagere virksomheder, der ikke kan forvente at få ordentlig 'value for money' for de praktikforløb, de indvilliger i at være deltage i.

Ganske vist peger evalueringen på, at det ikke har været vanskeligt at skaffe praktikpladser for de fleste af de atleter, der har gået erhvervsuddannelsesvejen, men skal flere virksomheder engageres, også ud over dem, der lige har sporten som særligt interesseområde - og dermed øge antallet af atleter, der gør brug af ordningen - så skal det gøres mere attraktivt for virksomhederne at engagere sig. Også i forhold til de allerede engagerede skal der ske en indsats for at fastholde dem som potentielle fremtidige praktiksteder.

Denne evaluering har ikke haft til opdrag at give bud på, hvordan en nærmere bestemt indsats skal udformes, men nogle af de interviewede respondenter peger på, at en samlet form for reklame eller konkrete initiativer, der medvirker til at anerkende virksomhederne i omverdenen, bør iværksættes og at blandt andet specialforbundene og Team Danmark her kunne spille en rolle.

Afsluttende opsummering

Ovenstående sammenfatning af de væsentlige opmærksomhedspunkter, der er kommet frem i forbindelse med arbejdet med denne evaluering, er - som nævnt indledningsvist - relevante pejlemærker, der kan arbejdes videre med fremover.

Opsummerende samler evalueringens resultater om følgende hovedpunkter:

- Atleterne, og øvrige interessenter rundt om ordningen bakker op om den og finder ordningen virksom og hensigtsmæssig i henhold til lovgivningen
- Knap 70 pct. af alle atleter og 80 pct. af de, der har forlænget, er tilfredse eller overvejende tilfredse med det forløb, de er i gang med eller har haft under ordningen
- Antallet af sportsligt godkendte atleter, der søger ind på en erhvervsuddannelse, er steget med 70 pct. siden Team Danmark satte fokus på området i 2015/2016 og frem til i dag
- Dog var der blot 5 pct. af eliteatleterne, der i 2019 valgte erhvervsuddannelsesvejen. Det gælder for 20 pct. i almenbefolkningen i samme aldersgrupper
- Erhvervsskolerne efterspørger mere opmærksomhed og information om ordningen til atleterne for at øge antallet af elever på ordningen. Øvrige interessenter ønsker også mere kendskab til ordningen
- Elevernes praktikpladser findes typisk i virksomheder, der har tilknytning til sports - enten gennem sponsorater til klubberne eller tidligere atleter som ansatte/ejere
- Atleterne vurderer, at den vigtigste faktor for et succesfuldt erhvervsuddannelsesforløb er, at praktikstederne kan levere den nødvendige fleksibilitet
- Hovedforløbenes praktikperioder udgør en særlig udfordring ift. fastholdelse i både sport og uddannelse, da koordinering mellem skole, sport og virksomhed er kompleks
- Erhvervspraktikstedernes besvær med forløbet udgør en akilleshæl i ordningen, der bør få øget opmærksomhed. Ellers kan det være en hindring for større udbredelse af ordningen
- Et forlænget erhvervsuddannelsesforløb giver atleterne mere tid til både skole, sport og sociale relationer. Dertil bidrager forlængelsen til en sportslig- og uddannelsesmæssig løfteevne

- Muligheden for forlængelse medvirker til, at nogle atleter får en erhvervsuddannelse, som de ellers ikke ville få.

Det skal understreges, at det ikke har været en del af opdraget for evalueringen at prioritere mellem eventuelle indsatser på de enkelte områder eller anviser hvilke interessenter, der potentielt bør have ansvaret for at handle på eller afsætte ressourcer til dem, i det omfang det findes hensigtsmæssigt.

Evalueringen forholder sig i den forstand neutralt til, hvordan relevante interessenter eventuelt kan eller bør handle på de identificerede problematikker.

Skal ordningen på erhvervsuddannelsesområdet imidlertid forbedres, så er det med udgangspunkt i de fremanalyserede problematikker, at fremtidige forbedringer bør iværksættes.

Litteratur

Aquilina, D. (2013). A study of the relationship between elite athletes' educational development and sporting performance. *International Journal of the History of Sport*, 30(4), 374–392. <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.765723>

Bundgaard, J. (2017). *Sportslige top præstationer hos danske student-athletes i 2016*. Retrieved from <https://www.idan.dk/vidensbank/udgivelser/sportslige-toppraestationer-hos-danske-studentathletes-i-2016/497d1ec6-34e4-43d5-bf35-a70e00e336db>

Danmarks Evalueringsinstitut, & Idrættens Analyseinstitut. (2009). *Evaluering af Team Danmarks ordning med forlængede ungdomsuddannelser*. Retrieved from <https://www.idan.dk/vidensbank/downloads/evaluering-af-team-danmarks-ordning-med-forlaengede-ungdomsuddannelser/ad1322ed-5963-4585-9512-9bd600ae86a7>

Danmarks Statistik. (2019). *Erhvervsuddannelser i Danmark 2019*. Retrieved from <https://www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer/VisPub?cid=32526>

Gustafsson, H., Hassmén, P., Kenttä, G., & Johansson, M. (2008). A qualitative analysis of burnout in elite Swedish athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(6), 800–816. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2007.11.004>

Jonker, L., Elferink-Gemser, M. T., & Visscher, C. (2009). Talented athletes and academic achievements: a comparison over 14 years. *High Ability Studies*, 20(1), 55–64. <https://doi.org/10.1080/13598130902863691>

Küttel, A. (2017). *A Cross-Cultural Comparison of the Transition out of Elite Sport An investigation across the Swiss, Danish, and Polish elite sports contexts* (Syddansk Universitet). <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.34888.72961>

Küttel, Andreas, & Larsen, C. H. (2020). Mental health in Danish elite athletes: Factors affecting athletes' mental well-being, anxiety, and depression. *Psychology of Sport and Exercise, Manuskript*. Retrieved from <https://portal.findresearcher.sdu.dk/da/publications/mental-health-in-danish-elite-athletes-factors-affecting-athletes>

Levy, A. R., Nicholls, A. R., & Polman, R. C. J. (2011). Pre-competitive confidence, coping, and subjective performance in sport. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 21(5), 721–729. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2009.01075.x>

Mathorne, O., & Henriksen, K. (2019). *Lokal Talentudvikling i Samspil*. Odense.

Nielsen, J. C., & Olesen, J. S. (2014). *Idrætsselevers erfaringer med idrætsklasser*. Retrieved from http://pure.au.dk/portal/files/75146625/Idr_tselevers_erfaringer_med_idr_tsklasser_JC_N_og_JEO_DPU_AU_22_01_2014.pdf

Nielsen, J. C., Olesen, J. S., & Skrubbeltang, L. S. (2017). *Idrætselevs tilblivelse og transitioner – Idrætsskoler som ny standard for tidlig talentudvikling i Danmark*. Retrieved from <https://umbraco.teamdanmark.dk/media/1867/idraetselevs-tilblivelse-og-transitioner.pdf>

Olesen, J. S., Skrubbeltang, L. S., & Nielsen, J. C. (2015). *Idrætstalenter i den danske folkeskole - Forpligtiget på udvikling*. Retrieved from http://pure.au.dk/portal/files/85958138/Idr_tstalenter_i_den_danske_folkeskole_forpligtiget_p_udvikling_JCN_JEO_og_LSS_2015.pdf

Sorkkila, M., Ryba, T. V., Selänne, H., & Aunola, K. (2018). Development of School and Sport Burnout in Adolescent Student-Athletes: A Longitudinal Mixed-Methods Study. *Journal of Research on Adolescence*, (August). <https://doi.org/10.1111/jora.12453>

Storm, R. K. (2008). *Notat vedr. Team Danmarks forlængede ungdomsuddannelsesforløb*. Retrieved from <https://www.idan.dk/vidensbank/udgivelser/notat-vedroerende-team-danmarks-forlaengede-ungdomsuddannelsesforloeb/7d955321-e3b5-416f-a571-a3ae00b56306>

Storm, R. K., Rask, S., & Holskov, U. (2015). *Input til Team Danmarks Støttekoncept 2017-2020*. Retrieved from <https://www.idan.dk/vidensbank/downloads/input-til-team-danmarks-stoettekoncept-20172020/94c66d68-e595-4722-9cfb-a56e00a4c3a2>

Storm, R. K., Rask, S., & Holskov, U. (2017). *Team Danmark Brugerundersøgelse 2017*. Retrieved from <https://www.idan.dk/vidensbank/udgivelser/team-danmark-brugerundersogelse-2017/26f451e9-c5dd-4c48-8a70-a85e009154bf>

Storm, R. K., Rask, S., Nielsen, C. G., & Holskov, U. (2018). *Team Danmark Brugerundersøgelse 2018*. Retrieved from <https://www.idan.dk/vidensbank/udgivelser/team-danmark-brugerundersogelse-2018/eb17f124-f329-4ae9-81fe-aa1b00b84ecd>

Totterdell, P. (2000). Catching moods and hitting runs: Mood linkage and subjective performance in professional sport teams. *Journal of Applied Psychology*, 85(6), 848–859. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.6.848>

Undervisningsministeriet. (2017). *Vejledning om forsøg for elitesportsudøvere på erhvervsuddannelser*. København.

Undervisningsministeriet. (2018). Hvad vælger eleverne, når de forlader grundskolen efter 9. og 10. klasse i 2019? In *Styrelsen for IT og læring*. Retrieved from https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjl4ryJzI_pAhXDGuwKHRfOAsUQFjAAegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fwww.uvm.dk%2F-%2Fmedia%2Ffiler%2Fuvvm%2Fadm%2Fpdf%2F180321-notat-tilmelding-til-ungdomsuddannelse-2018.pdf%3Fla%3Dda

Bilag A: Antallet af sportsligt godkendte atleter, der har valgt en erhvervsuddannelse i perioden 2014-2019, inden for de enkelte forbund

Forbund	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Atletik	0	0	0	0	0	1
Automobil	0	0	2	1	0	0
Badminton	0	0	0	1	1	1
Basketball	0	0	0	1	1	2
Boksning	0	0	0	2	0	1
Bordtennis	0	0	1	0	0	1
Bueskydning	0	0	1	1	0	4
Cykling	0	0	2	1	5	7
Dart	0	0	0	0	1	0
Fodbold	0	0	1	2	1	1
Fægtning	0	0	0	0	1	0
Gymnastik	0	0	0	0	0	2
Hockey	0	0	0	0	0	1
Håndbold	0	1	2	3	2	2
Ishockey	0	1	3	5	0	7
Judo og ju-Jitsu	0	0	0	0	1	0
Kano og Kajak	1	0	0	3	0	3
Kick- og thaiboxing	0	0	0	1	0	0
Motor	0	1	1	2	2	1
Orientering	0	0	0	1	0	0
Ridning	0	1	3	1	1	2
Roning	0	0	1	1	1	0
Rugby	0	1	1	0	0	0
Sejl	1	0	1	0	2	1
Skydning	0	0	1	0	0	0
Sportsdans	0	0	0	2	1	0
Squash	0	0	1	0	0	0
Svømning	0	0	1	1	2	1
Taekwondo	0	0	0	0	1	1
Tennis	0	0	1	0	0	0
Vandski og wakeboard	0	1	0	1	1	0

Figuren viser antallet af sportsligt godkendte atleter, der har valgt en erhvervsuddannelse i perioden 2014-2019, fordelt på forbund. Bemærk at listen udelukkende inkluderer de forbund, som har været repræsenteret på erhvervsuddannelserne minimum én gang i perioden 2014-2019. Datakilde: Team Danmarks database.

